

Důvodová zpráva

Název

Návrh zákona o psychologických a psychoterapeutických službách

I. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti žen a mužů

Oblast vztahů vznikajících při poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb není dosud samostatně upravena zákonou úpravou.

Psychologické a psychoterapeutické služby jsou poskytovány **v mnoha rezortech a oblastech státní i soukromé sféry** (zdravotnictví, sociální služby, školství a akademická sféra, doprava, ozbrojené a bezpečnostní sbory, soudně znalecká činnost, služby poskytované nezávisle na jiném rámci). Psychologové a psychoterapeuti působící ve zdravotnictví i mimo něj se významnou měrou podílejí na péči o duševní zdraví, vč. prevence rozvoje závažných psychických obtíží. Vykonávají při tom rozmanité a vysoce odborné činnosti, které mohou mít závažné dopady na život jednotlivců i společnosti jako takové. To klade na tyto profese vysoké nároky, vč. nároků na dodržování základních standardů v oblasti kvalifikace, postupů a etiky. Tyto **standardy však mnohdy chybí, jsou neúplné nebo nevykonalné**.

Stávající právní úprava poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, pokud je, pak je roztržitá, různorodá a neúplná. Některé oblasti vztahů reguluje částečně, některé vůbec. Dílčí úpravy se zpravidla týkají výčtu činností a požadované kvalifikace pro vykonávání psychologické specializace (např. psycholog ve zdravotnictví, školní psycholog, psycholog poskytující služby na základě živnostenského zákona). Někdy je požadavek na minimální kvalifikaci zcela nedostačující - např. pro výkon vázané živnosti Psychologické poradenství a diagnostika postačuje bakalářský stupeň vzdělání ve studijním oboru psychologie, kvalifikaci lze dokonce zcela nahradit „garancí“ odpovědného zástupce. Regulace požadavků na kvalifikaci pak v některých případech zcela chybí (např. psychoterapie mimo zdravotnictví, firemní psychologové vykonávající činnosti v zaměstnaneckém poměru, bezpečnostní sbory – zde je obvykle kvalifikace upravena alespoň vnitřními předpisy). V některých případech jsou upraveny dílčí podmínky a postupy poskytování služeb, zpravidla jde o postup při provádění psychologických vyšetření za účelem zjišťování osobnostní způsobilosti k výkonu některých povolání či činností (např. osobnostní způsobilost příslušníků bezpečnostních sborů, osobnostní způsobilost pedagogických pracovníků, dopravně psychologická vyšetření). Kromě několika málo rezortů a oblastí působení psychologů a psychoterapeutů (např. zdravotnictví) tedy nejsou upraveny další podmínky poskytování těchto služeb, např. prohlubování a udržování kvalifikace, nakládání s psychologickou dokumentací, mlčenlivost a poskytování informací či ochrana psychologických metod a postupů.

Poskytování psychologických i psychoterapeutických služeb je velmi významnou oblastí vztahů, která má nepochybně ve veřejném prostoru dlouhodobě své vlastní místo. V České republice působí odhadem asi **10 000 psychologů** (z toho asi 10 % v rámci rezortu zdravotnictví a 90 % mimo něj) a zhruba **2 400 psychoterapeutů** (z toho asi polovina v rámci rezortu zdravotnictví a zhruba polovina mimo něj). Tyto profesní skupiny se vzájemně prolínají (např. mnozí psychologové poskytují, mají-li k tomu kvalifikaci, také psychoterapii, někteří psychologové a psychoterapeuti působící ve zdravotnictví vykonávají navíc také svou soukromou praxi). Psychologové a psychoterapeuti poskytují své služby

obvykle v rámci pracovního či obdobného poměru nebo na základě živnostenského oprávnění. Jejich činnost má nemalý podíl na zajišťování potřeb soudobé společnosti a její utváření. V nejobecnější rovině přinejmenším pozitivním působením na kondici a celkově odolnost jednotlivců a skrze ně i společnost jako celek. Jak ukazují opakovaně prováděné analýzy, přispívá jejich činnost také výrazným způsobem ke snížování nákladů na zajišťování zdravotní péče těm, komu jsou služby včas a v odpovídající kvalitě poskytnuty (o 20 % nižší náklady na zdravotní péči, o 49 % nižší návštěvnost primární péče, je-li pacient v péči psychoterapeuta - zdroj Evropská asociace pro psychoterapii¹).

Vzhledem k působení psychologů a psychoterapeutů napříč různými rezorty a oblastmi a **absenci samostatné právní úpravy**, která by upravovala základní standardy poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, **neexistuje také žádná zastřešující instituce nebo organizace**, která by je sjednocovala a podporovala jejich spolupráci, dohlížela na kvalitu poskytovaných služeb, poskytovala metodické vedení a zastávala zájmy těchto profesionálů a jejich klientů. Bez samostatné právní úpravy je velmi obtížné, ne-li nemožné, takovou instituci nebo organizaci ustavit, i když nadresortnost činnosti psychologů a psychoterapeutů a vysoké požadavky na jejich odbornost a na kvalitu jejich činnosti jsou pro její ustavení jasnými argumenty.

Negativním důsledkem stávajícího stavu je především **nízká ochrana klientů a zvýšené riziko jejich poškození**. V praxi dochází například k následujícím jevům, kterým je žádoucí zamezit:

- poskytování služeb osobami s nedostatečnou kvalifikací nebo bez ní,
- obtížná orientace klientů v psychologických a psychoterapeutických službách a potřebné kvalifikaci jejich poskytovatelů, v důsledku čehož dochází ke zvýšenému riziku využívání nekvalitních služeb, vč. služeb, které jsou s psychologickými či psychoterapeutickými službami zaměnitelné,
- nejednotnost v postupech psychologů a psychoterapeutů, kteří mnohdy sami nevědí, jak postupovat, např. v oblasti nakládání s psychologickou dokumentací, poskytování informací apod. – a to nejen z důvodu roztržité, nepřehledné nebo neúplné právní úpravy, ale také např. v důsledku rozporů s „nezávaznými“ etickými standardy profese,
- různorodé podmínky pro poskytovatele stejných služeb, jak se např. ukázalo v průběhu pandemie Covid-19, kdy psychologům a psychoterapeutům vykonávajícím činnosti v rámci živnosti bylo poskytování služeb opakovaně zakázáno, zatímco v jiných oblastech (např. zdravotnictví, bezpečnostní sbory aj.) byly tyto služby nadále poskytovány bez větších omezení.
- nízká ochrana profese,
- velmi limitovaná postižitelnost poskytovatelů služeb a omezené možnosti klientů domoci se pomoci.

Stávající stav neobsahuje žádný prvek, který by odůvodňoval konstatovat v souvislosti s ním rozpor se zásadou diskriminace. Rovněž stávající stav nenarušuje princip rovnosti žen a mužů.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Navrhovaná právní úprava má za cíl upravit oblast vztahů subjektů při poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, tj. profesionálů, kteří poskytují služby a adresátů těchto služeb, která zvláště dosud není v právním řádu upravena.

Návrh zákona počítá s ustavením profese psycholog a psychoterapeut jako svobodného povolání obdobně jako jsou regulována jiná povolání s významným dopadem na život občanů ČR – např. advokáti, architekti, lékaři, farmaceuti. Tento způsob řešení byl po pečlivém zvážení všech možností

¹ <https://www.europsyche.org/about-psychotherapy/cost-effectiveness-of-psychotherapy>

vyhodnocen jako jediná možnost, která vede k vytvoření komplexní a funkční úpravy všech aspektů regulované oblasti vztahů. Jakkoliv méně komplexní právní úprava není způsobilá ošetřit takové otázky, jako např. poskytování služeb osobami s nedostatečnou kvalifikací nebo úplně bez kvalifikace (vstupní podmínky do výkonu profesí), postižitelnost poskytovatelů služeb a možnost klientů domoci se nápravy nebo náhrady v případě pochybení poskytovatele služeb (kárná odpovědnost) nebo zajištění povinnosti mlčenlivosti psychologů a psychoterapeutů, jako nezbytné podmínky pro maximální účinnost poskytovaných služeb (zákonná mlčenlivost).

Navrhovaná právní úprava počítá se zavedením dvou samostatných profesí psychologa a psychoterapeuta a vymezením požadavků pro vstup do profese a stanovením podmínek pro jejich výkon. Zákon tak stanoví požadavky na minimální kvalifikaci psychologa a psychoterapeuta, definuje činnost, která je poskytováním psychologických a psychoterapeutických služeb a rovněž poskytovatele těchto služeb, zakotvuje základní standardy poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, včetně standardů etických a povinnosti celoživotního vzdělávání, a dále povinnost mlčenlivosti a základní zásady vedení a nakládání s dokumentací. V neposlední řadě pak zakládá kárnou odpovědnost psychologa i psychoterapeuta pro případ jejich postupu v rozporu s pravidly výkonu jejich profese.

Navrhovaná právní úpravou otevře také cestu ke sjednocení podmínek poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb v rozličných resortech, aniž by došlo k ohrožení plynulosti jejich poskytování za již nastavených podmínek.

K zajištění plnění cílů, které má navrhovaná právní úprava plnit se pak zákonem zřizuje Česká komora psychologů a psychoterapeutů jako samosprávná stavovská organizace. Specifika poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb neumožňují zajistit vedení nezbytných agend (kontrola splnění podmínek pro vstup do profese, vedení seznamu psychologů a psychoterapeutů, stížnostní a kárné řízení pro dohled nad kvalitou poskytování služeb) a plnění souvisejících úkolů (např. vydávání standardů pro poskytování obou druhů služeb, dohled nad plněním povinnosti celoživotního vzdělávání) prostřednictvím některého již existujícího úřadu, např. ministerstva. Působení psychologů a psychoterapeutů v mnoha různorodých oblastech neumožňuje v současném systému státní správy jednoduché podřazení jejich činnosti jednomu resortu. Nebylo by to účelné ani efektivní, protože by to ztížilo, ne-li znemožnilo, zajistit požadavky a specifika poskytování služeb pro jiné resorty. Proti hovoří i nepodkročitelný požadavek detailní znalosti všech aspektů poskytování jak psychologických tak psychoterapeutických služeb, který musí být naplněn, aby byly záležitosti týkající se výkonu obou profesí relevantně posuzovány a vedeny. Zřízení komory je tak prakticky jediným způsobem, jak komplexně zajistit naplnění všech cílů zákonné úpravy. Komora tedy zajistí správu záležitostí obou profesí, aniž by tím byl zatěžován státní systém veřejné správy a zároveň bude moci přispívat ke sjednocování a podpoře spolupráce psychologů a psychoterapeutů jako profesí velmi blízkých, jejichž vzájemná podpora napříč všemi oblastmi a resorty bude ku prospěchu všem adresátům jejich služeb.

Návrh zákona, aby mohl být naplněn jeho účel, nutně přepokládá povinné členství psychologů a psychoterapeutů v Komoře, což představuje zásah do základního práva na svobodnou volbu povolání². Podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností lze omezit pouze zákonem³. Taková úprava však musí být proporcionální ochraně základních práv. Z uvedeného vyplývá, že stanovit podmínky pro poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, lze pouze zákonem. Základním účelem zákona je především stanovit vymahatelné standardy poskytování těchto služeb a

² Čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

³ Čl. 26 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

chránit tak zájmy jejich příjemců (klientů), zejména chránit je před možným poškozením způsobeným nekvalitně či neodborně poskytnutou službou, které může mít fatální důsledky pro jejich život.

Jako podmínka pro vstup do komory se předpokládá jak naplnění požadavků minimálního vzdělání psychologa a psychoterapeuta, tak splnění dalších podmínek, např. úspěšného složení zkoušky odborné kvalifikace v případě psychoterapeutů a získání potřebného objemu praxe. Komora pak bude také plnit úkol partnera pro jednání v záležitostech poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb na všech úrovních jednání, tj. od přijímání podnětů od členů komory až po vydávání stanovisek k těmto otázkám pro potřeby státu.

Existuje několik důvodů pro společnou úpravu i komoru psychologů a psychoterapeutů. Jak již bylo zmíněno výše, mnoho profesionálů poskytuje jak psychologické, tak psychoterapeutické služby. Dvojitá úprava nebo dvě komory by pro ně znamenaly zvýšenou finanční zátěž a možnou nepřehlednost a nejednotnost – při podobných činnostech by mohly být stanoveny různé podmínky pro jejich vykonávání. Některé činnosti navíc náleží do kompetence obou profesí (např. krizová intervence, první psychická pomoc) nebo jsou si příbuzné, ačkoli nejsou totožné (např. psychologické poradenství a psychoterapeutická konzultace, vzdělávání nebo výzkum v oblasti psychologie a v oblasti psychoterapie). Nežřídkou při tom psychologové a psychoterapeuti úzce spolupracují. Je žádoucí podporovat jejich spolupráci a vytvářet obdobné podmínky pro poskytování služeb pro ně i jejich klienty. Klientům navíc přinese taková úprava lepší orientaci v nabízených službách. Nejen, že se předpokládá, že v této oblasti bude komora plnit také osvětovou a edukační úlohu, ale především přinese klientům možnost dohledat odborníky z obou profesí na jednom místě. To přispěje mj. ke snížení rizika poškození klientů z důvodů vyhledání poskytovatele služeb bez příslušné kvalifikace. Usnadněna bude také možnost klientů obrátit se o pomoc v případech, kdy se cítí být poškozeni v důsledku poskytnuté služby. K dispozici jim bude jeden orgán, na který se budou moci obracet.

Cílem je vytvoření úpravy dodržující kromě výše uvedeného následující principy:

- Obecnost a přehlednost: Obecná úprava týkající se všech psychologů a psychoterapeutů – tj. zákonná úprava by měla být co nejobecnější a přehledná; konkrétnosti, které není nutné upravit zákonem, by řešily komory, případně upravovaly prováděcí předpisy.
- Respektování již existující legislativy vztahující se k jednotlivým specializacím: Stávající právní úprava, resp. jednotlivé předpisy vztahující se k psychologickým či psychoterapeutickým službám, se týkají jednotlivých specializací (např. činnost psychologů a poskytování psychoterapie ve zdravotnictví, psychologické služby v bezpečnostních sborech, činnost akreditovaných dopravních psychologů); zákon by neměl být v rozporu s touto stávající legislativou, bude ji však sjednocovat a doplňovat v bodech, kde regulace chybí – zejména zakotvení základních standardů poskytování těchto služeb, které jsou společné pro tyto profese napříč jednotlivými oblastmi a specializacemi.
- Směrování ke sjednocování a podpoře spolupráce psychologů a psychoterapeutů napříč všemi oblastmi a rezorty.

3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Navrhovaná právní úprava při zachování shora uvedených principů, na nichž staví, zajistí širší dostupnost, garantovanou kvalitu a větší bezpečnost pro klienty obou druhů poskytovaných služeb, a to ve všech oblastech, v nichž jsou nyní služby poskytovány, ale jejich regulace chybí. Významnou měrou tak navržený zákon přispěje k transparentnosti poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, a také k řešení současné neutěšené situace v oblasti jejich dostupnosti, která se dlouhodobě zhoršuje.

Doplnit

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Navrhovaná právní úprava je přijímána za účelem ochrany zdraví jednotlivce i ochrany veřejného zdraví celé společnosti a zachování lidské důstojnosti jednotlivce a dále za účelem ochrany práva každého na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, což je cíl, který je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zejména s Listinou základních práv a svobod, vyhlášenou usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky, zejm. s čl. 10., 26. a 31.

Navrhovaná právní úprava respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

5. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Návrh zákona je v souladu s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie.

6. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, ať již se jedná o smlouvy dvoustranné, nebo mnohostranné (seznam mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal souhlas zákonodárny sbor a jimiž je Česká republika vázána, a která jsou v evidenci Ministerstva zahraničních věcí, je k dispozici na internetových stránkách www.mzv.cz).

Navrhovaná právní úprava je přijímána za účelem ochrany zdraví jednotlivce i ochrany veřejného zdraví celé společnosti a zachování lidské důstojnosti jednotlivce a dále za účelem ochrany práva každého na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, což jsou cíle, které jsou v souladu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (zejm. čl. 2).

Případně k doplnění.

7. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty a na podnikatelské prostředí České republiky,

Navrhovaná právní úprava nebude mít negativní hospodářské a finanční dopady na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty, vyjma počátečních nákladů, zahrnující zejm. vytvoření IS pro správu komory a vedení seznamu psychologů a psychoterapeutů a náklady na pronájem a vybavení sídla komory. Další dopady na státní rozpočet nejsou předpokládány. Výdaje komory budou nadále financovány z vlastních rozpočtů komory, resp. z příjmů z členských příspěvků a poplatků souvisejících s registrací, akreditačními řízeními, účastnických poplatků na vzdělávací akce pořádaných v rámci hlavní činnosti komory, případně darů nebo dotací.

Navrhovaná právní úprava nebude mít negativní dopady ani na podnikatelské prostředí. Regulace dopadne i na podnikatele, kteří zaměstnávají psychology nebo psychoterapeuty, za účelem zajištění kvality poskytovaných služeb, neomezí však jejich právo na podnikání.

8. Zhodnocení sociálních dopadů, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, dopadů na ochranu práv dětí a dopadů na životní prostředí

Navrhovaná úprava nebude mít negativní sociální dopady. Zlepší se celkový přístup k poskytovaným službám pro všechny občany, včetně zajištění specifického přístupu k uvedeným službám občanům, kteří se dosud potýkají se ztíženým přístupem k vybraným službám (např. pro handicap, vzdělání, věk atd.). Zvýšená dostupnost přispěje ke zvýšení efektivity v oblasti péče o duševní zdraví. Lze důvodně očekávat, že zvýšení dostupnosti a kvality této péče bude mít pozitivní dopady na společnost a povede ke zmírnění některých stávajících negativních jevů (např. vyšší míra výskytu poruch duševního zdraví, sebepoškozování a poruch příjmu potravy u mladistvých).

Navrhovaná úprava nebude mít dopady na životní prostředí.

9. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů, které musí obsahovat vysvětlení účelu navrhovaného zpracování osobních údajů a popis návaznosti na stávající nebo již připravovaná zpracování osobních údajů, posouzení navrhovaného řešení zpracování z hlediska nezbytnosti a přiměřenosti ve vztahu k jím sledovanému účelu a posouzení rizik pro práva a svobody fyzických osob a možných opatření k jejich snížení

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ochranou soukromí a osobních údajů. Z hlediska ochrany soukromí a osobních údajů nebyly identifikovány žádné negativní dopady. Osoby, které na základě navržené právní úpravy budou oprávněny poskytovat psychologické a psychoterapeutické služby, budou poskytovateli těchto služeb ve smyslu zákona a jako takoví budou plnit svou zákonnou povinnost vést dokumentaci a bude jim zákonem uložena rovněž povinnost mlčenlivosti, tedy uplatní se standardní pravidla, která zajišťují maximální ochranu soukromí adresátů poskytovaných služeb i ochranu jejich osobních údajů, a to vedle pravidel stanovených obecnými předpisy o ochraně osobních údajů.

Postavení klientů psychologů a psychoterapeutů se oproti stávajícímu stavu zlepší, včetně ochrany jejich soukromí a ochrany soukromí dalších oprávněných osob. Regulace nově zavádí mlčenlivost poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb napříč všemi rezorty a oblastmi, v nichž jsou tyto služby poskytovány. Specifikovány jsou také možné průlomové do mlčenlivosti.

Obdobně jako je tomu například u advokátů nebo duchovních, se dle tohoto návrhu nevztahuje na poskytovatele psychologických a psychoterapeutických služeb, oznamovací povinnost dle § 368 trestního zákoníku, čímž je zajištěna maximální možná míra diskrétnosti vůči klientům. Oznamovací povinnost je zachována pouze u psychologů bezpečnostních sborů, poskytují-li službu v rámci plnění úkolů bezpečnostního sboru.

Zákon dále vymezuje, kdo, za jakých podmínek a v jakém rozsahu je oprávněn se seznamovat s informacemi v souvislosti s poskytováním těchto služeb, včetně informací obsažených v záznamech o poskytnutých službách a psychologické nebo psychoterapeutické dokumentaci. Zákon tak odstraňuje dosavadní nejednotnost a nepřehlednost v této oblasti i rozpory s etickými kodexy psychologů a psychoterapeutů a zaručuje jejich klientům větší ochranu.

10. Zhodnocení korupčních rizik

Předkladatel nepředpokládá vznik korupčních rizik v souvislosti se zavedením navrhované úpravy. Prevencí vzniku korupčních rizik jsou v navrhované právní úpravě rozdělení pravomocí orgánů komory a jimi založené kontrolní mechanismy a dohledová pravomoc státu nad činností komory.

11. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná úprava nemá negativní dopad na bezpečnost nebo obranu státu.

12. Zhodnocení dopadů na rodiny, zejména s ohledem na plnění funkcí rodiny, s ohledem na počet vyživovaných členů, na případnou přítomnost hendikepovaných členů a rodiny samoživitelů, rodiny se třemi a více dětmi a další specifické životní situace, dále s ohledem na posílení integrity a stability rodiny a posílení rodinné harmonie, lepší rovnováhy mezi prací a rodinou a na posílení mezigeneračních a širších příbuzenských vztahů; zhodnocení musí obsahovat vysvětlení příčin případných rozdílů, očekávaných dopadů nebo očekávaného vývoje, s využitím statistických nebo jiných údajů, jsou-li tyto údaje k dispozici

Navrhovaná úprava nepředpokládá negativní dopad na rodiny. Lze důvodně očekávat, že zvýšená dostupnost a kvalita služeb dle tohoto zákona přispěje ke zlepšení mezilidských vztahů v rodinách, kdy v případě existence problémů v rodině či v rámci širších příbuzenských vztahů bude možno využít tyto služby, včetně rodinné terapie.

13. Zhodnocení územních dopadů, včetně dopadů na územní samosprávné celky,

Navrhovaná úprava nepředpokládá negativní územní dopady.

14. Zhodnocení souladu navrhovaného řešení se zásadami tvorby digitálně přívětivé legislativy, včetně zhodnocení rizika vyloučení nebo omezení možnosti přístupu specifických skupin osob k některým službám v důsledku digitalizace jejich poskytování (digitální vyloučení)

Navrhovaná úprava nepředpokládá nesoulad v této oblasti nebo negativní důsledky.

II. Zvláštní část

K ČÁSTI PRVNÍ – ÚVODNÍ USTANOVENÍ

K § 1 Předmět a zásady

K odst. 1: Navrhovaný zákon se vztahuje na všechny poskytovatele psychologických a psychoterapeutických služeb v České republice. Tyto služby jsou dále specifikované v § 2 a § 3 a kdo je jejich poskytovatelem je specifikováno v § 4 a § 5. Zákon upravuje podmínky pro poskytování psychologických služeb v České republice a zřizuje Českou psychologickou a psychoterapeutickou komoru (dále jen „Komora“).

K odst. 2: V tomto ustanovení jsou stanoveny tři obecné zásady, které prostupují celým zákonem a v jejichž kontextu je potřeba vykládat další ustanovení. První zásadou je respektování práv a oprávněných zájmů všech klientů. Klienty se přitom rozumí nejen osoby, s nimiž přichází poskytovatel

služby do bezprostředního kontaktu, aby jim poskytl službu (tzv. přímí klienti, přímí příjemci služeb psychologa nebo psychoterapeuta, kterým je například poskytnuto poradenství nebo jsou osobou posuzovanou psychologickou diagnostikou), ale také další klienti (tzv. nepřímí klienti), v jejichž zájmu může být služba rovněž poskytnuta (např. zaměstnavatel, který provádí výběr zaměstnanců nebo soud, který je zadavatelem znaleckého posudku). Pro psychologické služby je typické, že probíhají velmi často v tzv. vícestranném smluvním poli. V případě psychoterapeutických služeb tato situace může také nastat. Poskytovatel služeb proto musí vždy reflektovat a respektovat práva a oprávněné zájmy všech těchto stran. Vymezení přímých a nepřímých klientů je podrobně rozvedeno v ustanovení § 30.

Poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb může mít, a mnohdy má, zásadní dopady na život klientů. Často jsou těmito klienty osoby zvýšeně zranitelné, ať už například z důvodu věku, příslušnosti k některé menšině, z důvodu zhoršeného psychického stavu nebo tíživé životní situace. Specifické dopady na klienta může mít také například posudek z psychologického vyšetření, který je podkladem pro další rozhodování o jeho životě (např. v rámci výběru na pracovní pozici, v řízení o svěření dítěte do péče, v rámci trestního řízení či třeba při stanovení další léčby v návaznosti na vyšetření klinickým psychologem). Z těchto důvodů je nezbytné klást vysoké nároky na profesionalitu poskytovaných služeb a dodržování profesní etiky ve všech fázích činnosti. Etické kodexy psychologů a psychoterapeutů jsou ve světě obvyklé jako součást působení profesních organizací. Také v České republice jsou běžnou součástí vnitroorganizačních předpisů vydávaných profesními organizacemi založenými na bázi dobrovolného členství, a jsou tedy závazné pouze pro členy těchto organizací. Dodržování těchto zásad je přitom nezbytným předpokladem poskytování kvalitních psychologických a psychoterapeutických služeb a jedním ze základních kamenů, na kterých je zákonná úprava vystavěna.

Zásada odpovědnosti každého poskytovatele služeb dle tohoto zákona za kvalitu jím poskytovaných služeb odkazuje na nezbytnost přijetí profesního závazku každého poskytovatele služeb. Problémem absence zákonné úpravy je absence ucelených profesních standardů pro poskytovatele psychologických a psychoterapeutických služeb. Ty, které jsou formulované (např. v etických kodexech profesních organizací), jsou prakticky nevymahatelné, lze se jim totiž vyhnout zejména vystoupením z profesní organizace. Záleží tedy na každém poskytovateli služeb, zda a jaké standardy dodržuje a v tomto smyslu dochází ke vzniku podstatných rozdílů mezi jednotlivými poskytovateli. Zákon sjednocuje základní standardy těchto služeb a přináší také jejich faktickou vymahatelnost. Díky povinnému členství v komoře je možné postihovat poskytovatele, kteří nastavený standard ve své praxi klientům neposkytnou (kárná odpovědnost).

K § 2 a § 3 Psychologické služby a psychoterapeutické služby

V těchto ustanoveních jsou vymezené psychologické (**v § 2**) a psychoterapeutické (**v § 3**) služby, které lze poskytovat pouze dle podmínek stanovených v tomto zákoně. Nezáleží přitom, zda jsou poskytovány za úplatu, nebo bezúplatně. Standardy poskytování služeb, včetně požadavku na kvalifikaci jejich poskytovatele, musí být zachovány v každém případě poskytnutí těchto služeb. Tedy i v případě, že by tyto služby byly poskytovány bezplatně či nesoustavně.

Služby vyjmenované v ustanoveních § 2 a 3 **v odstavci 1** jsou (vizte § 4) oprávněni poskytovat výlučně psychologové nebo psychologové v přípravě pod dohledem psychologa (v případě § 2) a psychoterapeuti nebo psychoterapeuti v přípravě pod dohledem psychoterapeuta (v případě § 3). Právě tyto služby jsou chráněné zákonem. To znamená, že je zakázáno poskytnutí těchto služeb nebo služeb s nimi zaměnitelných jinou než výše vyjmenovanou osobou (**odst. 5**). Výjimku z tohoto pravidla představuje pouze praktický nácvik poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb studenty vysokoškolských studijních programů psychologie nebo zaměřených na psychoterapii v rámci vysokoškolského studia (vizte § 4 odst. 5 a odst. 5).

Služby vyjmenované v ustanoveních § 2 a 3 **v odstavcích 2** nenáleží ze své podstaty do výlučné působnosti psychologů nebo psychoterapeutů (například krizová intervence, výzkumná a pedagogická nebo vzdělávací činnost v oblasti psychologických věd), avšak jsou považovány za psychologické nebo psychoterapeutické služby, pokud je poskytuje poskytovatel psychologických nebo psychoterapeutických služeb ve smyslu tohoto zákona. To znamená, že i tyto služby musí psychologové a psychoterapeuti poskytovat dle podmínek stanovených tímto zákonem, což zahrnuje i dodržení povinností dle tohoto zákona, zejména pravidel etiky. Umožnění poskytování krizové intervence i osobám, které nejsou psychology, ani psychoterapeuty, je vedeno cílem zajistit možnost pokračování stávajícího systému krizové intervence, včetně jejího poskytování v rámci sociálních služeb či formou dobrovolnictví.

K § 4 a § 5 Přímý a nepřímý poskytovatel služeb

K § 4: Služby dle tohoto zákona může poskytovat pouze fyzická osoba, která k tomu má kvalifikaci a splňuje další podmínky, včetně zápisu do seznamu přímých poskytovatelů služeb, s nímž je nerozlučně spjata členství v Komoře. Tato osoba je zákonem označována jako přímý poskytovatel. Přímý poskytovatel je odborník, který fakticky vykonává činnosti za účelem poskytnutí služby – tj. **psycholog, psychoterapeut, psycholog v přípravě** (absolvent magisterského studijního programu psychologie vykonávající navazující jednoroční praxi pod dohledem psychologa) nebo **psychoterapeut v přípravě** (osoba získávající kvalifikaci psychoterapeuta a poskytující služby pod dohledem nebo supervizí psychoterapeuta).

Možnost vykonávat odbornou praxi studentem akreditovaného vysokoškolského studijního programu psychologie nebo zaměřeného na studium psychoterapie, není dotčena. Stanovena je podmínka výkonu takové praxe pod dohledem poskytovaným psychologem nebo psychoterapeutem.

K § 5 odst. 1 a 2: Nepřímým poskytovatelem služeb je každá fyzická osoba podnikající nebo právnická osoba, která poskytuje psychologické nebo psychoterapeutické služby prostřednictvím přímého poskytovatele. Nepřímým poskytovatelem není osoba zajišťující tyto služby výhradně pro své zaměstnance a interní potřeby, a to ani v případě, pokud přímého poskytovatele služeb zaměstnává. Taková osoba je totiž subjektem, v jehož zájmu je služba poskytována přímým klientům (dle § 30 odst. 2; tj. osobám, s nimiž přímý poskytovatel služeb přímo pracuje), a může tedy být vždy pouze tzv. „nepřímým klientem“ (dle § 30 odst. 6). Nepřímým poskytovatelem také není přímý poskytovatel služeb, který jako fyzická osoba zaměstnává další přímé poskytovatele služeb. Přímý poskytovatel zaměstnávající jiné přímé poskytovatele je totiž podroben režimu tohoto zákona, není tedy nutné mu stanovit zvláštní povinnosti znovu jako nepřímému poskytovateli.

Zásadní pro vymezení, zda jde o nepřímého poskytovatele je tedy skutečnost, komu jsou tyto služby poskytovány. Pokud jsou služby poskytované pouze tzv. vnitřnímu klientovi – tj. vlastním zaměstnancům nebo členům, nebude mít tento zaměstnavatel postavení nepřímého poskytovatele, ale nepřímého klienta (zaměstnává např. psychologa, aby pro něj dělal výběr nových zaměstnanců nebo poskytoval psychologickou podporu stávajícím zaměstnancům; tato služba je tedy i v jeho zájmu). Nepřímý poskytovatel oproti tomu bude poskytovat služby veřejnosti. Půjde například o společnost poskytující psychologické a/nebo psychoterapeutické služby za účelem dosahování zisku, která za tímto účelem zaměstnává psychology nebo psychoterapeuty. Může jít ale také o spolek, poskytující služby klientům z řad veřejnosti bezúplatně (neziskový sektor).

K § 5 odst. 3 a 4: Vzhledem k tomu, že poskytovat psychologické a psychoterapeutické služby lze pouze za podmínek dle tohoto zákona, vztahují se některá ustanovení přiměřeně také na nepřímé poskytovatele. Z tohoto důvodu má nepřímý poskytovatel služeb povinnost být zapsán na seznamu nepřímých poskytovatelů, a to s výjimkou organizací a institucí, které podléhají jiné zákonné registraci

(např. poskytovatelé sociálních služeb, poskytovatelé zdravotních služeb a další). Komora může i vůči němu vykonávat kontrolní činnost, poskytovat mu metodické rady nebo stanoviska. Nepřímý poskytovatel však nemá kárnou odpovědnost, neboť ta se vztahuje pouze na poskytovatele přímé (tj. členy Komory). Nepřímý poskytovatel se může dopustit přestupku podle tohoto zákona (§ 68).

K ČÁSTI DRUHÉ – PSYCHOLOG A PSYCHOTERAPEUT

Tato část je rozdělena do dvou hlav. První hlava je věnována psychologům a psychologům v přípravě jakožto přímým poskytovatelům psychologických služeb, druhá hlava pak psychoterapeutům a psychoterapeutům v přípravě jakožto přímým poskytovatelům psychoterapeutických služeb.

K § 6 a § 10 Povinnost přímého poskytovatele být zapsán v seznamu

V této části je (v § 6 a § 10) stanovena povinnost přímého poskytovatele služeb být zapsán v seznamu, přičemž jsou vedeny 4 seznamy přímých poskytovatelů – seznam psychologů, seznam psychologů v přípravě, seznam psychoterapeutů a seznam psychoterapeutů v přípravě. Přímý poskytovatel může být zapsán v jednom, nebo ve dvou seznamech. Například psycholog, který se zároveň připravuje na povolání psychoterapeuta, bude zapsán v seznamu psychologů a v seznamu psychoterapeutů v přípravě. Kdo není zapsán v seznamu přímých poskytovatelů služeb, nemůže jako přímý poskytovatel poskytovat služby dle tohoto zákona. Zároveň platí, že kdo je zapsán v seznamu přímých poskytovatelů služeb, je zároveň členem Komory (§ 49 odst. 2).

K § 7, § 8, § 11 a § 12 Podmínky zápisu do seznamu

Dále se stanovují podmínky zápisu do seznamu psychologů (§ 7), seznamu psychologů v přípravě (§ 8), seznamu psychoterapeutů (§ 11) a seznamu psychoterapeutů v přípravě (§ 12). Na seznam může být zapsán, kdo o to požádá a je svéprávný, splňuje nebo získává předepsanou kvalifikaci nebo praxi, je bezúhonný ve smyslu § 74 odst. 1 a zaplatil poplatek za zápis. Pro zápis na seznam psychologů se požaduje také složení písemného slibu a pro zápis na seznam psychoterapeutů složení slibu musí navíc předcházet úspěšné složení zkoušky psychoterapeuta.

Do seznamu nemůže být zapsán, kdo byl v posledních 5 letech vyškrtnut z některého ze seznamů přímých poskytovatelů z důvodu uložení kárného opatření vyškrtnutí ze seznamu nebo z důvodu neplacení příspěvku na činnost Komory (v prodlení 6 měs. a nezaplatil ani do 2 měs. poté, co byl k tomu Komorou vyzván). Do seznamu nemůže být zapsán také ten, komu bylo poskytování některých služeb dle tohoto zákona pozastaveno (tj. nemůže vykonávat ani další služby dle tohoto zákona) z jiného důvodu, než je ten, že o to sám požádal.

Požadovaná kvalifikace u psychologů a psychoterapeutů je upravena odlišně. Důvodem je odlišný způsob získávání kvalifikace. Kvalifikace psychologa se získává absolvováním příslušného vysokoškolského studijního programu magisterského stupně. V souladu s evropskými standardy EuroPsy, vydávanými Evropskou federací psychologických asociací (EFPA) úprava nově zakotvuje povinnost navazující jednoroční praxe, kterou vykonává psycholog v přípravě pod dohledem psychologa. Ačkoli tyto standardy nejsou obecně závaznou právní normou, jelikož EFPA je v podstatě svazem národních psychologických asociací, jsou tyto standardy obecně přijímány napříč evropskou psychologií. Analogicky zahrnuje navazující praxi také živnostenský zákon ve vztahu k vázané živnosti psychologické poradenství a diagnostika. Praxe umožní dostatečné osvojení potřebných dovedností absolventa psychologie pro samostatné poskytování psychologických služeb. Praxi pod dohledem psychologa je možné vykonat v rámci zaměstnaneckého nebo služebního poměru, přičemž předpokladem je, že tento zaměstnavatel disponuje psychologem, který vykonává dohled formou mentorské činnosti.

Pozn. k uvádění počtu ECTS – zde máme nedořešenou otázku, zda se mají ETCS v zákoně uvádět, nebo vynechat. ETCS Kreditový systém ECTS (The European Credit Transfer and Accumulation System) byl zaveden v roce 1999 tzv. Boloňskou deklarací. Je využíván v rámci vysokoškolského vzdělávání také v České republice. Počet kreditů uvedený v § 7 odst. 1 písm. b) bodu 1. je v souladu se stávajícími vysokoškolskými studijními programy psychologie i evropskými standardy „EuroPsy“ vydávanými Evropskou federací psychologických asociací. Více informací o systému na webu MŠMT⁴.

Proces získávání kvalifikace psychoterapeuta je odlišný, neboť se kvalifikace jako taková nezískává v rámci vysokoškolského studijního programu, ale v rámci komplexního psychoterapeutického výcviku, který je tradičně a napříč světem koncipován jako forma postgraduálního vzdělávání. Předpokladem je tedy absolvování vysokoškolského studijního programu, není však podmínkou, aby tento studijní program tematicky souvisel s psychoterapií, protože to není pro budoucí poskytování psychoterapeutických služeb relevantní. Psychoterapeutický výcvik je minimálně pětiletým vzdělávacím programem v předepsaném rozsahu hodin (aktuálně sjednocovaným dle požadavků pro získání Evropského certifikátu psychoterapeuta Evropské asociace pro psychoterapii, dále jen „EAP“, která je profesním sdružením psychoterapeutů napříč Evropou), přičemž obsahuje část teoretickou, sebezkušenostní a praktickou, jehož výsledkem je získání všech odborných předpokladů a praktických dovedností pro poskytování psychoterapeutických služeb. Praxe v rámci výcviku i po něm je vedena pod supervizí.

Požadavky pro získání kvalifikace pro poskytování psychoterapie jsou v současné době upraveny předpisy pro resort zdravotnictví a zde také aplikovány. Pro oblasti mimo zdravotnictví představuje zákonná úprava nové nastavení požadavků na vstup do profese, ačkoliv se fakticky psychoterapie poskytuje v mnoha rezortech již dnes. Zákon stanoví také výjimky pro uznávání kvalifikace. Důvodem je rozmanitost a nepřehlednost v klasifikacích VŠ oborů a studijních programů, zejména starších, případně zahraničních; jde tedy především o to, abychom neznemožnili další vykonávání praxe již praktikujícím psychologům nebo psychoterapeutům, kteří získali dříve kvalifikaci jiným než stanoveným způsobem (např. vystudovali obor s jiným názvem než „psychologie“, ačkoli obsahově odpovídá požadovanému vzdělání). Zároveň není vhodné uznávat všem praktikujícím psychologům nebo psychoterapeutům vzdělání automaticky, neboť dnes se psychologem nebo psychoterapeutem někdy nazývají i lidé, kteří žádné odpovídající vzdělání nemají. Je proto na místě, aby tyto sporné případy individuálně řešila Komora, resp. příslušný orgán komory.

V případě uznávání psychoterapeutické kvalifikace je zakotveno uznání kvalifikace získané pro poskytování psychoterapie ve zdravotnictví. Zákon počítá s tím, že pro získání kvalifikace psychoterapeuta je zdravotnická kvalifikace dostačující v případě dvou vyšších z nově zavedených tří kvalifikačních stupňů, a proto počítá u těchto dvou stupňů s uznáním kvalifikace pro účely zápisu do seznamu psychoterapeutů. Není cílem tohoto zákona ohrozit nebo komplikovat funkční a dlouhodobě fungující regulaci (která je navíc přísnější) ve zdravotnictví, nýbrž vytvořit podmínky pro zachování široké dostupnosti psychoterapie napříč různými rezorty.

K § 9 a § 13 Ochrana profesního označení

K odstavcům 1: Účelem tohoto ustanovení je ochrana označení psycholog, příp. psycholog v přípravě, a jejich variací, a tím i ochrana klientů. Nikdo, kdo není zapsán na seznamu psychologů nebo psychologů v přípravě, psychoterapeutů nebo psychoterapeutů v přípravě nesmí použít toto označení, vč. od nich odvozených tvarů slov nebo označení, které je způsobilé vyvolat nebezpečí záměny s těmito označeními. Může je použít pouze ten, komu náleží dle tohoto zákona.

⁴ <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/bolonsky-proces-2>

K odstavcům 2: Výjimku ze zákazu požívají nepřímí poskytovatelé služeb dle toho zákona, neboť bez této výjimky by došlo ke ztížení nabízení služeb, které poskytují prostřednictvím přímých klientů. Může jít např. o poskytovatele s názvem „Psychologové, s.r.o.“ Zákon zároveň nevylučuje použití označení služeb v názvu – např. „Psychologické centrum“ apod. Pokud by zákon toto neumožňoval, označení nepřímých poskytovatelů služeb by se mohlo stát pro klienty nepřehledným.

V praxi ochrana profesního označení přináší to, že kdo není zapsán na seznamu psychologů, nemůže se nazývat psychologem, ačkoli by jinak třeba splňoval kvalifikaci. Důvodem je snaha o zamezení případů, kdy jsou osobou nazývajícím se psychologem nebo psychoterapeutem (bez ohledu na to, zda splňuje kvalifikaci nebo ne) poskytovány psychologické nebo psychoterapeutické služby, nebo služby s nimi zaměnitelné, neodborným a pro klienta potenciálně poškozujícím způsobem. Existují případy, kdy absolvent psychologie, který se označuje jako psycholog, poskytuje služby spadající mimo rámec psychologie (například výklad karet, práce s čakrami) nebo tyto služby s psychologickými kombinuje. Tímto označením mohou tyto jedinci získat neoprávněně důvěru klientů v kvalitu a charakter jimi poskytovaných služeb. Tyto jedince nelze v současné době účinně postihovat, ačkoli poskytování jejich služeb může mít negativní dopady na klienty, kteří je navštěvují s důvěrou, že jde o profesionály v oblasti duševního zdraví. V některých případech tyto poskytovatelé ezoterických nebo alternativních služeb uvedená profesní označení nepoužívají, někdy výslovně uvádějí, že jsou terapeuti. Nezneužívají tedy přímo profesní označení, ale poskytují služby, které jsou s psychologickými nebo psychoterapeutickými zaměnitelné. Kombinace ochrany činností (služeb vymezených v § 2 a § 3 odstavcích 1) a ochrany profesního označení je tedy žádoucí a představuje rámec pro efektivní ochranu klientů.

Z výše uvedených příkladů vyplývá mj. to, že je nezbytné, aby titul psycholog nebo psychoterapeut nemohl používat pouze ten, kdo je zapsán na seznamu a kdo je členem Komory.

K § 9 odst. 3 (pouze u psychologů): Absolventovi psychologie je přiznána možnost užívat označení absolvent psychologie i v případě, kdy není psychologem ani psychologem v přípravě. Toto ustanovení chce umožnit zachování absolventům možnost uvádět jejich kvalifikaci, při zdůraznění rozdílu oproti psychologům dle tohoto zákona. Totéž obdobně platí pro účastníka vysokoškolského studijního programu psychologie, který se může označovat jako student psychologie.

K ČÁSTI TŘETÍ – SEZNAMY VEDENÉ KOMOROU

Tato část je rozdělena do dvou hlav. Hlava první upravuje seznamy přímých poskytovatelů a hlava druhá seznam nepřímých poskytovatelů.

K hlavě I. Seznamy přímých poskytovatelů

K § 14 Náležitosti žádosti o zapsání do seznamu

Ust. vymezuje náležitosti žádosti o zapsání do seznamu.

K odst. 6: Zákon stanoví, že žadatel, který je již zapsán na jiném seznamu, není povinen dokládat, co již doložil v minulosti. To neplatí, pokud byl ze seznamu vyškrtnut a od tohoto vyškrtnutí 5 let, neboť dle § 18 odst. 2 uchovává Komora žádost a listiny 5 let od vyškrtnutí ze seznamu.

K § 15 Ostatní zapisované údaje a změna zapsaných údajů

Pozn. k § 15: Dle ustanovení má být upraveno stavovským předpisem. Dle předpokladu by zde mělo být upraveno, jaké další údaje komora zapisuje (toto je pouze ve vztahu ke členům komory) – např. údaje o členství v orgánech Komory, pracovních nebo odborných skupinách Komory, pokud je Komora zřídí, vč. splnění podmínek pro členství v pracovních nebo odborných skupinách, jsou-li stanoveny. Je předpokládáno, že vzniknou odborné skupiny dle specializací (např. skupina klinické psychologie,

skupina dopravní psychologie atd.), jakožto užší skupiny odpovídající stávajícím asociacím (např. asociace klinických psychologů, asociace dopravních psychologů).

Tyto skupiny budou kultivovat obor ve svých specializacích. Zejména v oboru psychologie, který je velmi rozmanitý, je toto žádoucí.

Zároveň předpokládáme, že informace o specializaci můžou být důležité i pro klienty, proto v seznamech, resp. jejich veřejné části, mohou být některé výše uvedené údaje nebo i další údaje uvedeny, pokud se tak poskytovatel rozhodne (např. specializace, druh poskytovaných služeb, zaměření, kontakty, odkaz na vlastní stránky). Naše představa je, že každý poskytovatel zapsaný na seznamu bude v budoucnu mít přístup k editaci svých údajů (některé změny bude schvalovat komora po doložení požadovaných dokladů – např. údaje týkající se specializace, vyžaduje-li se doložení kvalifikace, některé bude možné doplnit nebo změnit bez schválení - např. kontaktní údaje pro klienty). Naším cílem totiž mj. je poskytnout veřejnosti a potenciálním klientům přehledný adresář poskytovatelů služeb, který budou moci využívat. To by mohlo vést ke snížení rizika konzumace neodborných služeb.

K § 16 Vyřízení žádosti

Ust. stanovuje postup při vyřízení žádosti, vč. lhůt.

K § 17 Zveřejnění údajů zapsaných v seznamech

Odst. 1 a 2 stanovuje, které údaje se zveřejňují v seznamech a v jakém rozsahu a zároveň umožňuje na žádost poskytovatele služeb zveřejnit další údaje (viz komentář k § 15).

Odst. 3 umožňuje znepřístupnit veřejnosti vybrané nebo všechny údaje o poskytovateli služeb na jeho žádost. To je žádoucí například některých u psychologů, kteří pracují v rámci bezpečnostních sborů, vč. těch, kteří pracují v utajení.

K § 18 Uchování listin a osobních údajů

Stanovuje způsob a dobu uchování listin a osobních údajů žadatelů a členů komory.

K odst. 2: Stanovení lhůty 5 let je z důvodu ochrany oprávněných zájmů Komory, např. v případech, kdy dojde k soudnímu sporu např. mezi Komorou a žadatelem (zejména odmítnutým) nebo členem (vyškrtnutým ze seznamu).

K § 19 Uchování listin a osobních údajů

Stanovuje poplatky za zápisu do seznamu nebo za změnu údajů. Důvodem je, že s tímto bude spojena agenda, kterou bude muset Komora zajišťovat z vlastních prostředků. Předpokládá se odstupňování poplatku pro různé případy – např. vyšší v případě prvního zápisu do seznamu; nižší v případě zápisu do druhého seznamu nebo při změně zápisu do jiného seznamu; nejnižší v případě změny nebo doplnění zapsaných údajů. + výjimky, kdy se tento poplatek nehradí, případně kdo hradí snížený poplatek.

K § 20 Pozastavení poskytování služeb

Zákon stanoví, za jakých podmínek dojde k pozastavení služeb a v jakých případech Komora může o pozastavení rozhodnout (upraveno velmi podobně jako u advokátů). Pozastavení zaznamená do seznamu, není tedy spojeno s vyškrtnutím. Po dobu pozastavení není poskytovatel oprávněn poskytovat služby dle tohoto zákona jako přímý poskytovatel a nemůže se tak ani prokazovat, nemůže být volen nebo jmenován do orgánů Komory, je-li členem některého orgánu, po dobu pozastavení toto členství zaniká. Má však nadále ostatní práva a povinnosti dle § 64 spojené s členstvím.

K odst. 1 písm. d): Tomu, kdo nastoupil výkon trestu odnětí svobody, je pozastaveno poskytování služeb; tím není dotčeno ust. o vyškrtnutí z důvodu pozbytí bezúhonnosti; tj. pokud takový poskytovatel zároveň pozbyl bezúhonnosti podle ust. o bezúhonnosti (§ 74 odst. 1), pak dojde k vyškrtnutí namísto pozastavení. Jinými slovy, ne každé odsouzení k výkonu trestu odnětí svobody nutně znamená ztrátu bezúhonnosti (a s ním spojené vyškrtnutí).

K odst. 1 písm. e): Obdobně jako u odst. 1 písm. d) platí, že trest zákazu činnosti spočívající v zákazu poskytování služeb (dočasném) nemusí nutně znamenat ztrátu bezúhonnosti, jak je definována v tomto zákoně (§ 74).

K § 21 Vyškrtnutí ze seznamu

Inspirováno § 7 – 8 ZoA; odst. 5 je jinak než je to v § 8 odst. 2 ZoA

Zákon stanoví důvody k vyškrtnutí ze seznamu i to, v jakých případech může Komora o vyškrtnutí rozhodnout (opět upraveno velmi podobně jako u advokátů). Vyškrtnutím zaniká členství v Komoře i oprávnění poskytovat služby, k jejichž poskytování byl poskytovatel zapsán.

K odst. 2 písm. a): – tím nejsou dotčeny výjimky uvedené v tomto zákoně (např. uznání podmínky Komorou na základě pohovoru před zkušební komisí dle § 7 odst. 3, § 8 odst. 5, § 11 odst. 3).

K odst. 2 písm. b): tj. kdo byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody za úmyslný trestný čin v souvislosti s poskytováním služeb dle tohoto zákona; nebo kdo byl pravomocně odsouzen za jiný úmyslný trestný čin nebo kdo byl za trestný čin spáchaný v souvislosti s poskytováním těchto služeb odsouzen k jinému trestu než nepodmíněnému trestu odnětí svobody, pokud tato trestná činnost ohrožuje důvěru v řádné poskytování služeb dle tohoto zákona.

K odst. 2 písm. c): tj. vyškrtnut bude ten, kdo neuhradí příslušné platby do půl roku po splatnosti, a to ani do 2 měsíců po výzvě ze strany Komory; oproti advokátům (viz § 8 ZoA odst. 1 písm. d) nezáleží na tom, kdo skutečně poplatky hradí, tedy zda sám přímý poskytovatel, nebo třeba jeho zaměstnavatel. Odpovědnost je vždy na přímém poskytovateli.

K hlavě II. Seznam nepřímých poskytovatelů

Struktura hlavy II je obdobná jako u seznamů přímých poskytovatelů

K § 22 Žádost o zapsání do seznamu

Povinnost být zapsán v seznamu mají nepřímí poskytovatelé dle § 5 odst. 3, vyjma nepřímých poskytovatel vyjmenovaných v § 5 odst. 4. Nepřímým poskytovatelem může být podnikající fyzická osoba nebo právnická osoba, čemuž je přizpůsoben obsah § 22.

K § 23 Vyřízení žádosti

Ust. stanovuje postup při vyřízení žádosti, vč. lhůt.

K § 24 Zveřejnění údajů zapsaných v seznamu

Zákon stanoví, které údaje se zveřejňují, přičemž nepřiznává právo na zveřejnění těchto údajů, které náleží pouze poskytovatelům přímým. Zde převažuje zájem klientů a skrytí údajů by bylo neúčelné, navíc údaje dle odst. 3 jsou přístupné veřejnosti v jiných rejstřících. Přiznává se však možnost zveřejnit další údaje zapsané osoby.

Více viz také komentář k § 15.

§ 25 Uchování listin a osobních údajů

Postupuje se obdobně jako u seznamů přímých poskytovatelů (viz komentář k § 18).

§ 26 Uchování listin a osobních údajů

Komora stanoví stavovským předpisem výši a splatnost poplatků za zápis.

§ 27 Pozastavení služeb

Obdobně jako je to u přímých poskytovatelů jsou zákonem stanovené důvody pro pozastavení služeb a situace, v nichž může Komora rozhodnout o pozastavení služeb. Po dobu pozastavení služeb není nepřímý poskytovatel oprávněn poskytovat služby dle tohoto zákona, má však ostatní práva a povinnosti nepřímých poskytovatelů služeb uvedené v § 47 a § 48.

K ČÁSTI ČTVRTÉ – PRÁVA A POVINNOST POSKYTOVATELŮ SLUŽEB

Část vymezuje práva a povinnosti přímých poskytovatelů služeb (v hlavě I.) a jejich kárnou odpovědnost (v hlavě II.) a práva a povinnosti nepřímých poskytovatelů služeb (v hlavě III.).

K hlavě I. Práva a povinnosti přímých poskytovatelů služeb

K § 29 Práva a povinnosti

Odst. 1 vymezuje práva přímých poskytovatelů služeb, **odst. 2** jejich povinnosti. Zakotvuje povinnost dodržovat pravidla profesní etiky a zmocňuje Komoru k vydání Etického kodexu, dále zakotvuje povinnou mlčenlivost, povinnost poskytovat informace, vést záznamy a psychologickou nebo psychotherapeutickou dokumentaci, chránit psychodiagnostické metody a prohlubovat svou kvalifikaci v souladu s dalšími ustanoveními tohoto zákona. V **odst. 3** odkazuje na další práva a povinnosti, které přímým poskytovatelům vyplývají z členství v Komoře.

K § 30 Přímý a nepřímý klient

Jde o výkladové ustanovení vymezující, kdo je přímý a kdo nepřímý klient. Toto ustanovení nám pomáhá vypořádat se se složitými vícestrannými vztahy, které vznikají mezi poskytovatelem služeb a jeho klienty.

Obecně udávané etické kodexy psychologů nebo psychotherapeutů vymezují pojem klient velmi široce. Např. v Meta-Code of Ethics, vydávaném Evropskou federací psychologických asociací (EFPA), se „*klientem rozumí veškeré osoby, pacienti, osoby ve vztahu vzájemné závislosti nebo organizace, s nimiž mají psychologové profesionální vztah, včetně nepřímých vztahů*“. Takové vymezení je nezbytné k dodržování etických standardů a neustálé reflexi práv a oprávněných zájmů všech klientů.

„Práce psychologa obvykle zahrnuje více než jednoho člověka, kterého se psychologické působení přímo týká nebo který je jím ovlivněn. Závislost, citové připoutání a zodpovědnost jsou v konkrétních případech mezi jednotlivými osobami často nerovnoměrně rozloženy. Proto není vždy jasné, kdo je klientem. Definice termínu „klient“ v Metakodexu je důležitá při úvaze, kdo všechno by mohl mít status klienta, a tudíž, ke komu všemu by potom měl psycholog etické závazky. Je zcela nezbytné poukázat na to, že ačkoli může být klientem nějaká skupina nebo systém, etický úkol se týká vždy jednotlivce – „jakékoli osoby“. Subjektem etických hodnocení je vždy jednotlivá lidská bytost, kterých ale samozřejmě může být více. To znamená, že psychologové mohou mít v systému klientů několik osob, s nimiž jsou v interakci, a vždy se musí ohlížet na závazky, které se mohou týkat kohokoli, kdo je zahrnutý v jejich práci nebo koho může jejich práce ovlivňovat, protože se tyto závazky mohou lišit.

Osoba, která psychologovi zadá práci, nemusí být totožná s osobou, s níž je psycholog v bezprostřední profesionální interakci. Například v psychologii práce a organizace, forenzní psychologii, v oblasti ochrany dětí a v mnoha dalších oblastech psychologické praxe mohou uzavírat smlouvu s psychologem třetí strany, stejně jako mohou tyto třetí strany dostávat výsledky testů nebo mohou očekávat nějaký výsledek intervence. V takových případech budou vztahy psychologa zahrnovat docela rozsáhlý a spleťový systém jednotlivců, kteří mají různé druhy statusu „klienta“, ať už přímého nebo nepřímého (Lindsay a kol. (2010) Etika pro evropské psychology. Praha, Triton, str. 66 – 67).“

K odst. 2: Pro účely tohoto zákona rozumíme přímým klientem fyzickou osobu, vůči které poskytovaná služba přímo směřuje a se kterou přímý poskytovatel služby vstupuje do bezprostřední interakce. Je potřeba zde zmínit, že přímým klientem může být jeden nebo i více klientů (například při párové nebo rodinné psychoterapii). Přímým klientem bude ale např. také osoba, která je posuzována v rámci psychologického vyšetření (např. za účelem výběru kandidátů pro určitou pracovní pozici nebo za účelem znaleckého posudku). Ve smyslu tohoto zákona lze jako o přímém klientovi uvažovat také o osobě, která se účastní jako proband vědecké studie.

K odst. 3 a 4: Za přímého klienta, který není plně svéprávný a není rozumově a volně způsobilý k právním jednáním souvisejícím s poskytováním služeb dle tohoto zákona, vykonává tato právní jednání jeho zákonný zástupce či opatrovník. V případě více zákonných zástupců či opatrovníků klienta postačí právní jednání jednoho z nich. Tato úprava je vhodná zejména v případech, kdy klientem je dítě, jehož rodiče vedou spory o péči nebo mají neshody v oblasti výchovy. Může jít ale také o situaci, kdy dítě je zneužíváno nebo manipulováno jedním z rodičů. Je v zájmu dítěte, aby pro něj mohl v takovém případě zajistit odbornou péči pouze jeden z rodičů. Vždy platí omezení poskytování služeb jen v případě, že je to v zájmu přímého klienta, přičemž toto posouzení je na přímém poskytovateli. V případě snahy jednoho ze zákonných zástupců proti vůli druhého zmařit poskytování služeb dítěti, může poskytování služeb zastavit pouze soud v rámci řízení dle § 877 občanského zákoníku, který vyhodnotí, že jejich poskytování v zájmu klienta není.

K odst. 5: Zákon stanovuje, že klient, který je rozumově a volně způsobilý k právním jednáním souvisejícím s poskytováním služeb dle tohoto zákona, je oprávněn je vykonávat i v případě, kdy není plně svéprávný. Je žádoucí a ve prospěch klienta, aby mohl využít služeb, které potřebuje, aniž by k tomu potřeboval souhlas dalších osob, pokud rozumí účelu této služby a je schopen uzavřít smlouvu nebo obdobný kontrakt s poskytovatelem služby. Taková osoba nemusí být nutně plně svéprávná, např. z důvodu omezení svéprávnosti dle § 55 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“) nebo osoba nezletilá osoba ve smyslu § 30 a násl. OZ, která nedovršila osmnáctého roku věku.

Vzhledem k tomu, že psychologické a psychoterapeutické služby se poskytují napříč různými rezorty a oblastmi, a pro samotné psychology a psychoterapeuty je otázkou, zda můžou nezletilé osobě poskytnout služby i bez souhlasu jednoho nebo obou rodičů či jiných zákonných zástupců, je vhodné pomocí této úpravy praxi sjednotit a zřehlednit situaci také samotným klientům. Je v zájmu nezletilé osoby, aby mohla využít psychologických nebo psychoterapeutických služeb (například psychologické poradenství, krizová intervence, psychoterapie) i bez účasti nebo souhlasu jednoho či obou rodičů, pokud rozumí účelu této služby a je schopna uzavřít smlouvu nebo obdobný kontrakt s poskytovatelem služby (nemusí se jednat nutně o služby poskytované za úplatu). Stejně tak musí mít přiznané právo službu za obdobných podmínek odmítnout. To je souladu s § 31 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dle kterého „*má se za to, že každý nezletilým, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumově a volní vyspělosti nezletilých jeho věku*“.

Dle odst. 6: Je nepřímým klientem fyzická osoba nebo právnická osoba, v jejímž zájmu je poskytnutí služby přímému klientovi a zpravidla je zároveň zadavatelem či objednavatelem poskytované služby. Nepřímým klientem může být například rodinný příslušník přímého klienta. V jiném případě může jít

např. o orgán činný v trestním řízení, soud zadávající znalecký posudek nebo soukromá firma, která požaduje provedení psychologické diagnostiky pro účely výběru vhodného zaměstnance.

Vymezení těchto pojmů (klient, přímý klient a nepřímý klient) je zde zásadní, neboť přímý poskytovatel služeb si musí být vědom, kdo a v jaké roli do systému poskytované služby vstupuje a zohledňovat zájmy všech zúčastněných stran. To může být v některých případech velmi náročné, neboť zájmy těchto stran mohou být do jisté míry protichůdné. Je to také jeden z důvodů, proč jsou kladeny vysoké nároky na odbornost, profesionalitu a nestrannost psychologů a psychoterapeutů. V tomto ohledu je patrný také význam etických standardů obou těchto profesí.

K § 31 Mlčenlivost

K odst. 1: Zákon stanovuje pro poskytovatele psychologických a psychoterapeutických služeb povinnou mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním služeb dle tohoto zákona.

Zákon dále vymezuje zároveň průlomy do mlčenlivosti z důvodů oprávněných zájmů klientů (přímých i nepřímých ve smyslu § 30), poskytovatele služeb nebo třetích osob. Za porušení mlčenlivosti se nepovažuje:

- dle **odst. 2 písm. a)** předávání informací nezbytných pro zajištění návaznosti služeb poskytovaných dle tohoto zákona jiným poskytovatelům služeb, je-li to v zájmu klienta. Důležitými skutečnostmi, které musí být splněny, je zájem klienta a nezbytnost předávaných informací pro zajištění návazných služeb, tedy ne jiných služeb dle tohoto nebo jiného zákona, které s původní poskytovanou službou nesouvisí. S ohledem na odst. 9 nelze bez souhlasu klienta předat informace o službách dle tohoto zákona, které jsou zároveň zdravotnickými službami, neboť by to bylo v rozporu s přísnější úpravou dle § 51 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování;
- dle **odst. 2 písm. b)** informace přímému klientovi ve smyslu § 30 odst. 1, které se týkají jemu poskytnuté služby; přičemž v ustanovení § 32 odst. 1 je stanovena přímému poskytovateli služeb stanovena povinnost poskytovat přímému klientovi informace v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu služby;
- dle **odst. 2 písm. c)** informace nepřímému klientovi v rozsahu pro naplnění účelu poskytované služby. Nepřímý klient obvykle oprávněně očekává získání základních výstupů z poskytnuté služby, které potřebuje pro svou další činnost (např. rozhodování ve věci přijetí či nepřijetí zaměstnance, využití znaleckého posudku v rámci trestního řízení). A to v rozsahu, aby tím byl naplněn účel poskytnuté služby, tj. ne v rozsahu nad rámec tohoto účelu. Poskytovatel služby tedy zachovává mlčenlivost o takových skutečnostech, které se při poskytnutí služby dozvěděl, ale jejichž sdělení by překračovalo naplnění účelu služby. Je například v zájmu nepřímého klienta, aby získal informace o výsledku psychologického vyšetření přímého klienta, které je realizováno v rámci výběru jeho zaměstnanců, a to v rozsahu nezbytném pro výběr vhodného kandidáta. Bez toho totiž nemůže být naplněn účel poskytnutí služby. Není však obvykle nezbytné, aby např. firemní psycholog nebo psychoterapeut, který je zaměstnán za účelem poskytování psychické podpory zaměstnancům vykonávajícím náročné činnosti, poskytoval informace svému zaměstnavateli jakožto nepřímému klientovi o poskytnutí služby jednotlivým zaměstnancům. Účel je totiž obvykle naplněn i bez toho, aniž by nepřímý klient těmito informacemi disponoval. Takové poskytování informací by ani nebylo žádoucí, neboť by snížilo důvěru v diskrétnost psychologa nebo psychoterapeuta a pocit bezpečí zaměstnanců i jejich ochotu takovou službu využívat. Pro zaměstnavatele však může být důležité získat obecné informace o využívání těchto služeb, např. pro účely rozhodování o personálním zajištění těchto služeb. Může však dojít k situaci, kdy

psycholog nebo psychoterapeut při poskytování psychické podpory zjistí závažné skutečnosti, které mohou představovat významné riziko při vykonávání náročných činností zaměstnancem. V takovém případě je na místě tyto skutečnosti sdělit zaměstnavateli, a to i bez souhlasu přímého klienta. Ten by však měl být vždy o poskytnutí informací nepřímému klientovi předem informován. Psychologové a psychoterapeuti zároveň, je-li to možné, své klienti informují o možnostech prolomení mlčenlivosti již v úvodu poskytované služby;

- dle **odst. 2 písm. d)** sdělování informací jiným osobám, je-li poskytovatel mlčenlivosti zproštěn přímým klientem, popřípadě zákonným zástupcem či opatrovníkem klienta v situaci dle § 30 odst. 3 (přímý klient není plně svéprávný a není rozumově a volně způsobilý k právním jednáním souvisejícím s poskytováním služeb dle tohoto zákona), a to v rozsahu zproštění;
- dle **odst. 2 písm. e)** sdělování informací dle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, pokud z nich vyplývá, že tyto údaje lze sdělit bez souhlasu klienta;
- dle **odst. 2 písm. f)** sdělování informací pro potřeby trestního řízení způsobem stanoveným právními předpisy upravujícími trestní řízení;
- dle **odst. 2 písm. g)** není porušením povinné mlčenlivosti ani sdělení informací psychologem bezpečnostního sboru, pokud jsou tyto údaje nebo skutečnosti nezbytné pro plnění úkolů bezpečnostního sboru; to se vztahuje i na oznamovací povinnost dle § 368 trestního zákoníku. V praxi půjde zejména o psychologické služby, které poskytuje psycholog bezpečnostního sboru v souvislosti s plněním úkolů bezpečnostního sboru, tedy například poskytování krizové intervence obětem trestných činů či dalším traumatizující událostí zasaženým osobám z řad veřejnosti, asistence při vyšetřování trestných činů apod. V takových případech je prolomení mlčenlivosti nezbytné, jinak by činnost psychologa mohla vést ke zmaření účelu trestního řízení nebo plnění jiných úkolů bezpečnostního sboru. Takové jednání by tak bylo v přímém rozporu s povinnostmi psychologa jako příslušníka nebo zaměstnance bezpečnostního sboru;
- dle odst. h) není porušením povinné mlčenlivosti ani předávání informací mezi psychology jednotlivých složek Integrovaného záchranného systému, a to v rozsahu nezbytném pro plnění úkolů integrovaného záchranného systému; jde např. o předávání informací o osobách zasažených mimořádnou událostí, kterým je poskytována první psychická pomoc nebo krizová intervence, a to s ohledem na potřebu zajištění kontinuální, konzistentní a účinné pomoci těmto osobám.

Dle **odst. 3** není porušením mlčenlivosti ani předávání informací zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi klienta v případech dle § 30 odst. 3, tedy kdy přímý klient není plně svéprávný a není rozumově a volně způsobilý k právním jednáním souvisejícím s poskytováním služeb dle tohoto zákona. I zde je doplněno omezení na zájem přímého klienta, kdy tento by neměl poskytovat informace zákonnému zástupci či opatrovníkovi v případě, kdy by to klienta mohlo poškodit.

V **odst. 4** jsou vymezeny okolnosti, za nichž lze prolomit mlčenlivost, které se týkají ochrany vlastních práv nebo práv dotčených poskytovatelů služeb či jejich zaměstnavatelů, v rámci trestního nebo jiného zákonem stanoveného řízení nebo sdělování informací soudu nebo jinému oprávněnému orgánu. Toto ustanovení je obdobné jako v případě zdravotnických služeb (§ 51 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách).

Dle **odst. 5** není porušením povinné mlčenlivosti také sdělování informací v rozsahu nezbytném pro účely řízení prováděných orgány Komory – zejména kontrolní činnost ve vztahu k poskytovatelům služeb a kárné řízení. Toto ustanovení je obdobné jako v případě zdravotnických služeb (§ 51 odst. 4 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách).

Dle **odst. 6** se nepovažuje za porušení povinné mlčenlivosti poskytnutí informací dle § 32. Toto ustanovení má předejít pochybnostem, zda nemůže dojít při plnění povinnosti dle § 32 k porušení mlčenlivosti dle § 31.

Odst. 7 stanoví, že povinností mlčenlivosti není dotčena zákonem uložená povinnost překazit spáchání trestného činu dle § 367 TZ. Poskytovatelé služeb dle tohoto zákona nově nemají stanovenou povinnost oznámit trestný čin ve smyslu § 368 TZ), jestliže se o něm dozvěděli v souvislosti s poskytováním služeb dle tohoto zákona (viz také Část desátá čl. II Změna trestního zákoníku), proto není stanoven ani průlom do mlčenlivosti z tohoto důvodu, vyjma důvodu v písm. g). Umožňuje-li prolomení mlčenlivosti poskytovateli služeb jiný zákon, který se na něj vztahuje (např. zákon o zdravotnictví (srov. § 51 odst. 2 písm. d) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách), použije se v souladu s odst. 9 přísnější úprava, tedy úprava dle zákona o psychologických a psychoterapeutických službách. Podobně jako u advokátních nebo duchovních služeb je tím zaručena vyšší míra diskrétnosti a bezpečí i pro klienty psychologických a psychoterapeutických služeb. To umožní vyšší míru otevřenosti klientů, v důsledku čehož bude poskytování služeb dle tohoto zákona účinnější.

V **odst. 8** se stanoví, že povinná mlčenlivost platí i pro nepřímého poskytovatele, zaměstnance přímého nebo nepřímého poskytovatele, zaměstnavatele přímého poskytovatele a jeho zaměstnance, členy orgánů Komory a její zaměstnance, jakož i na všechny osoby, které se účastní řízení prováděných orgány Komory.

Odst. 9 vymezuje postup v případě odlišné úpravy v jiném zvláštním předpise, který se taktéž vztahuje na poskytovatele služeb dle tohoto zákona. Stanoví použít postup dle tohoto zákona, vyjma případu, kdy úprava v jiném zvláštním předpise je přísnější a poskytuje klientovi větší ochranu před sdělováním informací třetím osobám. Zvláštní právní úprava se tedy použije pouze v případě, že do mlčenlivosti spadají i případy, ve kterých by podle tohoto zákona mlčenlivost neplatila.

Odst. 10 výslovně zakotvuje právo poskytovatelům služeb vyžádat k mlčenlivosti stanovisko Komory. Ačkoli toto právo vyplývá obecně z § 29 odst. 1 písm. e), zde je výslovně zdůrazněno. Důvodem je výrazná rozmanitost psychologických a psychoterapeutických služeb, klientů a jejich vzájemných vztahů a situačních kontextů, což v praxi může činit množství problémů v aplikaci ust. o mlčenlivosti.

K § 32 Poskytování informací

Jedním z oprávněných zájmů přímých nebo nepřímých klientů, případně třetích stran, je i právo na informace.

Povinnost poskytovat informace přímému klientovi, příp. jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi: Přímý klient, tedy fyzická osoba, vůči které služba přímo směřuje a se kterou přímý poskytovatel vstupuje do bezprostřední profesionální interakce (§ 30 odst. 2), má dle **odst. 1** právo na informace o jemu poskytnuté službě v rozsahu nezbytném pro dosažení účelu služby. Dle **odst. 2** mu přímý poskytovatel může odmítnout poskytnout tyto informace, pokud v důsledku svého duševního stavu není schopen poskytnuté informace vnímat nebo jim porozumět, nebo by poskytnutí takových informací bylo v rozporu se zájmem tohoto klienta.

Povinnost sdělit informace má přímý poskytovatel služeb dle **odst. 3** i vůči zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi přímého klienta v případech dle § 30 odst. 3, tedy pokud přímý klient není plně svéprávný a není rozumově a volně způsobilý k právním jednáním souvisejícím s poskytováním služeb dle tohoto zákona. Splněny tedy musí být obě podmínky – přímý klient není plně svéprávný a zároveň není rozumově a volně způsobilý k právním jednáním v souvislosti s poskytováním služeb. Je potřeba mít na paměti, že poskytnout v tomto případě lze předávat takové informace, jejichž poskytnutí je v zájmu přímého klienta, jinak by šlo o porušení povinné mlčenlivosti. Jinými slovy, za porušení povinné mlčenlivosti se v těchto případech nepovažuje předávání informací zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi, je-li to v zájmu přímého klienta (§ 31 odst. 3).

Jde-li však o klienta, který není plně svéprávný (např. nezletilá osoba nebo osoba, které byla svéprávnost omezena), ale který je rozumově a volně způsobilý k právním jednáním v souvislosti

s poskytováním služeb dle tohoto zákona, přímý poskytovatel nemá povinnost poskytnout informace zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi. A dokonce tak učinit ani nemůže, neboť by šlo o porušení povinné mlčenlivosti (srov. § 31 odst. 3), pokud mu k tomu přímý klient neudělí souhlas, tedy nezproští mlčenlivosti (§ 31 odst. 2 písm. c).

V **odst. 5** se výslovně stanovuje, že přímý poskytovatel může zadržet informaci o klientovi jeho zákonnému zástupci, opatrovníkovi, pěstounovi nebo jiné pečující osobě v případě podezření, že se tato osoba podílí na zneužívání nebo týrání nebo ohrožování zdravého vývoje nezletilého klienta nebo klienta s omezenou svéprávností, lze-li předpokládat, že poskytnutím této informace by mohlo dojít k ohrožení klienta. Ustanovení sleduje případy, kdy tohoto podezření nabude poskytovatel, ať již na základě sdělení přímého klienta, či na základě jiných skutečností. Pro aplikaci tohoto ustanovení není nutné, aby bylo podezření formálně sděleno orgánům veřejné moci, např. orgánům činným v trestním řízení.

Povinnost poskytovat informace nepřímému klientovi (odst. 1): Nepřímý klient obvykle oprávněně očekává získání základních výstupů z poskytnuté služby, které potřebuje pro svou další činnost (např. rozhodování ve věci přijetí či nepřijetí zaměstnance, využití znaleckého posudku v rámci trestního řízení). A to v rozsahu, aby tím byl naplněn účel poskytnuté služby, tj. ne v rozsahu na rámec tohoto účelu. Poskytovatel služby tedy zachovává mlčenlivost o takových skutečnostech, které se při poskytnutí služby dozvěděl, ale jejichž sdělení by překračovalo naplnění účelu služby (vizte také komentář k § 31 odst. 1 písm. c).

Poskytování informací zaměstnavateli přímého poskytovatele služeb, který není zároveň nepřímým klientem:

K odst. 4 Zaměstnavatel přímého poskytovatele služeb, pokud není zároveň nepřímým klientem, není oprávněn vyžadovat informace v souvislosti s poskytnutím služby konkrétnímu klientovi, vyjma informací týkající se odměny psychologa nebo ceny za poskytnuté služby nebo informace sdělované za účelem dle § 31 odst. 4, tj. informace za účelem ochrany vlastních práv jakožto práv nepřímého poskytovatele za v tomto ust. stanovených okolností. Zaměstnavatel tak má právo požadovat veškeré informace týkající se druhu a rozsahu poskytnutých služeb, údajů potřebných pro řádné vedení účetnictví, rovněž také zaměření služeb (např. v případě poptávky po nějaké specifické službě či zaměření) a plnění povinností vyplývajících mu z tohoto zákona nebo jiného právního předpisu. Naopak zaměstnavatel by neměl požadovat detailní informace o klientovi a obsahu jím sdělovaných údajů. Toto ustanovení nebrání přímému poskytovateli poskytnout zaměstnavateli i informace, které tento není oprávněn požadovat, ale které nejsou chráněny povinností mlčenlivosti – např. poskytnutí informací zaměstnavateli za účelem zajištění návaznosti služeb klientovi ve smyslu § 31 odst. 1 písm. a).

K § 33 Vedení psychologické a psychoterapeutické dokumentace

K odst. 1: Zákon stanovuje poskytovateli služeb vést záznamy o poskytnutých službách dle tohoto zákona (dále jen „záznamy“) a minimální rozsah vedených záznamů. Zaznamenává se alespoň datum poskytnutí služby, druh služby (např. psychologické poradenství), stručný popis poskytnuté služby, údaje o klientovi nebo klientech a záznamy o seznamování se s obsahem záznamů a psychologické dokumentace nebo nahlížení do nich. V odůvodněných případech lze vést záznamy bez uvedení identifikačních údajů klienta. Jde obvykle o služby, při nichž

- A. v rámci poskytnuté služby nedochází ke kontaktu s žádným přímým klientem, např. v některých případech posudkové, konzultační a expertizní činnosti v oboru psychologických věd dle § 2 odst. 1 písm. c), nebo

B. je zachována anonymita přímého klienta z důvodu jeho vyšší ochrany nebo z jiných důvodů etických, organizačních či praktických. Půjde o škálu rozmanitých situací, kdy může být vhodné nebo je dokonce nezbytné zachovat anonymitu přímého klienta (např. poskytnutí psychologického poradenství zaměstnanci firemním psychologem, poskytování první psychické pomoci při mimořádných událostech velkého rozsahu, realizace výzkumu, přednáška pro veřejnost).

K odst. 2: Existují-li podkladové materiály, které vznikly nebo byly poskytovateli služby poskytnuty v souvislosti s poskytnutím služby, jsou tyto materiály zpravidla součástí psychologické nebo psychoterapeutické dokumentace (dále jen „dokumentace“). Psychologická dokumentace vzniká nejčastěji při poskytování individuálních služeb přímému klientovi. Příkladem je psychologická dokumentace, která vzniká v souvislosti s provedením psychologického vyšetření a která obsahuje například protokoly s výsledky testování, závěr nebo posudek psychologa a další související materiály.

Mohou však existovat podkladové materiály, které součástí dokumentace nejsou nebo nemusí nutně být. S ohledem na velkou rozmanitost služeb poskytovaných dle tohoto zákona, je vhodné ponechat rozhodnutí o případném nezařazení materiálů do dokumentace na poskytovateli služeb, neboť není možné zákonem postihnout variabilitu situací, které mohou nastat. Poskytovatel služeb však bude vázán i v tomto ohledu stavovským předpisem Komory, který upraví náležitosti, obsah a způsob vedení dokumentace, a musí být schopen své rozhodnutí nezařadit materiál do dokumentace patřičně odůvodnit. Zde pouze nastíníme některé situace, při nichž se může poskytovatel podkladové materiály do dokumentace nezahrnout:

- pracovní poznámky přímého poskytovatele služeb obsahující jeho zápisky, dílčí úvahy nebo průběžné hypotézy. Takový materiál je potřeba považovat za pomocný materiál přímého poskytovatele služeb, povinnost jeho zakládání do dokumentaci by mohla mít nežádoucí dopady na klienta i kvalitu poskytované služby. Mohla by vést k autocenzuře na straně poskytovatele služeb, včetně reflexe vlastních pocitů, s nimiž přímý poskytovatel služeb, chce-li poskytovat služby kvalitně, musí taktéž pracovat. Bez ní by naopak hrozilo, že informace získané klientem při seznámení se s dokumentací, resp. s těmito pomocnými poznámkami, by mohly být pro klienta zavádějící nebo dokonce zraňující;
- materiály použité v souvislosti s expertizní činností, které jsou veřejně dostupné nebo materiály, které jsou evidovány ve spise dle jiného předpisu, s nimiž se přímý poskytovatel při poskytování služby seznamuje, nepořizuje však jejich kopii a nezakládá ji do své dokumentace, na tyto materiály vhodně odkazuje;
- materiály poskytované klientem (např. při psychologickém vyšetření), které nejsou relevantní; může jít také o případy, kdy klient poskytuje enormní množství nerelevantních materiálů;
- materiály vznikající v souvislosti s lektorskou činností psychologa nebo psychoterapeuta; například výukové prezentace, pracovní sešity pro účastníky apod.

Z toho mj. vyplývá, že pokud nevznikají nebo nejsou poskytovateli služeb poskytnuty materiály určené k založení do dokumentace, dokumentace se nevede, vedou se tak pouze záznamy dle odst. 1.

K odst. 3: Záznamy a dokumentace se uchovávají 5 let od posledního poskytnutí služby klientovi, pokud z jiného právního předpisu nebo souhlasu klienta nevyplývá doba uchování delší. Tato doba je stanovena s ohledem na potřebu ochrany klienta i poskytovatele služeb. Uchování záznamů a dokumentace slouží k zajišťování kvalitních služeb s ohledem na potřebu zajištění kontinuity a návaznosti poskytovaných služeb, ochrany práv a řešení sporů ve smyslu § 31 odst. 4 a odst. 5.

K odst. 4 až 6: Obdobně jako je tomu u zdravotnické dokumentace (srov. důvodová zpráva k ust. § 65 až 69 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách) i psychologická a psychoterapeutická dokumentace obsahuje osobní údaje, včetně citlivých. Proto musí jejich vedení podléhat takové

ochraně, která by v co možná nejvyšší míře bránila jejich zneužití. Proto zákon vymezuje postupy při umožnění seznamování se s obsahem dokumentace a nahlížení do ní. Zákon umožňuje přímému klientovi seznámit se s obsahem záznamů a dokumentace. Dále stanoví výčet osob, které jsou oprávněny nahlížet do záznamů a dokumentace s jeho souhlasem nebo bez souhlasu, ale pouze v rozsahu nezbytném pro splnění účelu nahlížení. Zákon upravuje nahlížení bez souhlasu přímého klienta pouze u těch činností, kde je úkolem státu povinnost zajistit jejich výkon, a to nelze bez nahlížení do dokumentace.

K odst. 4: Přímý poskytovatel služeb umožní přímému klientovi, jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi za podmínek stanovených v § 32, seznámit se s obsahem záznamů a dokumentace, které vznikly v souvislosti s jím poskytnutou službou. Seznámení se s obsahem záznamů a dokumentace není totožné s nahlížením. Neobsahuje právo pořizovat opisy a kopie (výpisy je možné pořizovat) a oproti nahlížení je vždy spjata s poskytnutím konzultace k obsahu dokumentace. K seznámení se tedy může dojít vždy jen za přítomnosti přímého poskytovatele. Přímý poskytovatel při tom může nevyhovět požadavku na seznámení se s obsahem záznamů a dokumentace, nebo jejich částí, pokud by jinak mohlo dojít ke zmaření účelu poskytované služby nebo pokud je to v rozporu se zájmem klienta nebo oprávněným zájmem jiné osoby. Důvodem zakotvení práva na seznámení s obsahem dokumentace je umožnit přímému klientovi uplatnit jeho právo na informace za důsledné ochrany práv a oprávněných zájmů klienta i jiných osob a odborných postupů a metod.

V současné době obecná úprava, která by upravovala problematiku zpřístupňování psychologické nebo psychoterapeutické dokumentace, neexistuje. Výjimkou je úprava týkající se nahlížení do zdravotnické dokumentace (§ 65 zákona č. 372/2011 Sb.), dle které může pacient, zákonný zástupce, opatrovník pacienta nebo jimi určené osoby nahlížet do záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky pouze v rozsahu záznamu popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů. Dle důvodové zprávy k ust. § 65 až 69 zákona č. 372/2011 Sb.: „Autorizované psychologické metody jsou autorskými právy či etickými kodex profesních organizací klinických psychologů určeny pouze do rukou odborníků. Tyto metody obsahují osobní a důvěrné informace a data o třetích osobách. Pro pacienta není důležitý obsah či konstrukce užitých metod, ale porozumění odborné interpretaci získaných výsledků a na tyto informace má pacient právo. Záznamy psychoterapie obsahují důvěrné, osobní a v důsledku nemoci a léčby subjektivně zaujaté informace o třetích osobách; zahrnují subjektivní a iracionální postoje a emoční reakce na okolí pacienta; obsahují reakce a emoce psychoterapeuta, hypotézy o jeho motivech. Přístupnost k psychoterapeutické dokumentaci by znemožnila využít správný léčebný postup, eliminovala léčebné podmínky důvěry a znehodnotila vztahové prostředí, které je pro léčbu psychologickými prostředky nezbytné, ohrozila by potřebnou ochranu pacienta a třetích osob, ohrozila by ochranu lékaře či klinického psychologa, ohrozila by zdravotní stav pacienta a znemožnila další léčbu v budoucnosti“.

Právo na seznámení s obsahem dokumentace je v současné době zakotveno již v ust. § 4 odst. 7 vyhlášky č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru. Zde je právo seznámit se s obsahem dokumentace pořízené v souvislosti se zjišťováním osobnostní způsobilosti a projednat s psychologem obsah této dokumentace přiznáno příslušníkovi bezpečnostního sboru, u kterého je ověřována jeho osobnostní způsobilost. Obsahem tohoto práva není pořizování kopií dokumentace. Např. v rozsudku NSS 10 As 75/2019 – 52: *„Plně pak NSS souhlasí s tezí krajského soudu, dle níž možnost zkopírovat si kompletní dokumentaci psychologa by již procesní možnosti stěžovatele nijak podstatně nerozšířila, závažnou měrou by však ohrozila zájem na zachování funkčnosti použité metodiky a narušila ochranu této metodiky jako autorského díla. Stěžovatelem navržené řešení, tedy že by si zkopíroval testové metody a související materiály a podklady psychologa, s tím, že by se zavázal, že je nebude dále šířit, na právě uvedených úvahách nic*

nemění. Ochrana metodiky by totiž byla i v takovém případě ohrožena.“ Podobně se vyjadřuje Krajský soud v Praze č. j. 48 A 102/2016 – 105, dle kterého je možné umožnit nahlížení do psychologické dokumentace, vč. pořízení kopie, jen prostřednictvím soudního znalce. Dále uvádí „soud považuje za potřebné uvést, že takto postupoval nejen z důvodu ochrany autorských práv poskytovatelů testových metod, ale především z důvodu ochrany důvěrnosti těchto testových metod, jejichž samotná funkčnost je z povahy věci garantována jen tehdy, nejsou-li tyto metody a postupy jejich vyhodnocení veřejně dostupné. Prozrazení kompletní metodiky by mohli být zneužito nejen žalobcem, který by se po nastudování příslušných podkladů mohl podrobit znaleckému zkoumání shodnými metodami u jiného znalce a ve značné míře díky nabytým znalostem a změně svých odpovědí zmanipulovat výsledek testování, ale mohlo by dojít i jejímu zveřejnění, co by mohlo prakticky znehodnotit příslušnou metodu a ovlivnit výsledky velkého množství psychologických vyšetření ve všech oblastech, kde jsou využívány“.

Nutno dodat, že omezením práva na nahlížení, resp. pořízení kopie dokumentace, není dotčeno právo přímého klienta na posudek nebo jiný materiál, pokud toto právo vyplývá z jiného právního předpisu. Není tím ani zapovězena možnost přímého poskytovatele poskytnout přímému klientovi, jeho zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi, odbornou zprávu nebo jiný písemný materiál, je-li to v zájmu klienta a není-li poskytnutí takového materiálu v rozporu s oprávněnými zájmy jiných osob nebo v rozporu s jiným zákonem chráněným zájmem (např. § 34 tohoto zákona).

K odst. 5: V odst. 5 je vymezen okruh osob, které jsou oprávněny nahlížet do záznamů a dokumentace bez souhlasu přímého klienta, vč. pořizování výpisů, opisů nebo kopií, je-li to v zájmu přímého klienta nebo jestliže je to potřebné pro účely vyplývající z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, a to v nezbytném rozsahu pro stanovení účelu nahlížení.

K odst. 6: Se souhlasem přímého klienta lze umožnit nahlížet do dokumentace další poskytovatelé služeb dle tohoto zákona, je-li to v jeho zájmu a není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy nepřímého klienta nebo jiné osoby nebo s jiným právním předpisem, a to v rozsahu nezbytném pro účely nahlížení. Nahlížení do dokumentace jiným poskytovatelem je zde zakotveno zejména z důvodu zajištění lepší návaznosti služeb při změně poskytovatele služeb nebo při využití navazující specializované služby.

K § 34 Ochrana psychodiagnostických metod

S ohledem na výše uvedené je potřeba zajistit dostatečnou ochranu psychodiagnostických metod. K psychodiagnostickým metodám patří také např. rozhovor nebo pozorování. Nám však jde především o ochranu standardizovaných psychodiagnostických metod. Ty jsou obvykle chráněné autorským zákonem. Autorský zákon však ochraňuje především práva vydavatelů těchto metod a nechrání metody a jejich uživatele (psychology) dostatečně. Za prvé dochází k případům, kdy metody nebo jejich části jsou zveřejňovány na internetu a vydavatel metody to nijakým způsobem neřeší, ať už z důvodu toho, že k tomu nemá kapacitu, nebo z jiných důvodů. Za druhé jsou vydávány metody, které jsou prezentovány jako psychologické, ačkoli jejich autoři nebo uživatelé nejsou psychology. Zatímco v prvním případě dochází k znehodnocení metody, která může být v další praxi nevyužitelná nebo poskytuje falešné výsledky, v druhém případě jde o možné poškození testovaných osob neodbornou metodou nebo nekvalifikovaným uživatelem metody.

Zákon proto stanoví, že standardizované psychodiagnostické metody smí používat pouze psycholog nebo psycholog v přípravě. Tím samozřejmě není dotčeno právo studentů psychologie používat tyto metody v rámci praxe vykonávané pod dohledem psychologa. Vydavatel metod může samozřejmě nadále vydávat metody určené pro jiný okruh osob (např. personalisty), avšak takové metody by neměly být označeny jako psychodiagnostické. Zároveň je zakázáno zpřístupňovat metody nebo jejich části jiným osobám takovým způsobem, který odhaluje podrobnosti o postupech a konstrukci metody a je způsobilý znehodnotit účinnost metody. Za porušení tohoto zákazu nemůže být považováno

publikování vědeckých článků v oblasti psychodiagnostiky v souvislosti s vývojem a ověřováním psychodiagnostických nástrojů nebo vydávání odborných publikací k metodě, neboť to by významně omezilo rozvoj kvalitní psychodiagnostiky. Porušením není ani poskytnutí výsledků z metody testované osobě ve formě reportu určeného právě testovaným osobám, je-li takový výstup poskytovaný vydavatelem jako součást metody, nebo výsledky uvedené v posudku psychologa, který musí být přesvědčivý, úplný a přezkoumatelný. Zásadní pro posouzení, zda byl zákaz porušen, je právě způsobilost konání znehodnotit účinnost metody.

K § 35 Prohlubování kvalifikace a průběžné vzdělávání

Stanovena je povinnost přímého poskytovatele služeb prohlubovat svou kvalifikaci, přičemž se tím rozumí i její průběžné doplňování, kterým se nemění její podstata, udržování a obnovování. Stanovuje se povinnost využívání pravidelné supervize. Podrobná pravidla pro prohlubování kvalifikace stanoví Komora stavovským předpisem.

Zde je potřeba upozornit, že v rámci obou oborů (psychologie a psychoterapie) existují různé specializace. Proto také pravidla pro prohlubování kvalifikace musí reflektovat specifické požadavky na vzdělávání potřebné pro poskytování služeb v různých oblastech (např. doprava, bezpečnostní sbory, zdravotnictví, sociální služby).

K § 36 Vytváření podmínek přímému poskytovateli služeb

Pro poskytování kvalitních psychologických a psychoterapeutických služeb dle podmínek stanovených tímto zákonem je nezbytné, aby nepřímí poskytovatelé služeb a zaměstnavatelé přímých poskytovatelů služeb vytvářeli přímým poskytovatelům takové pracovní podmínky, které jim umožňují řádné poskytování služeb dle tohoto zákona.

K § 37 Odpovědnost za újmu

K odst. 1: K účinné ochraně klienta se v návaznosti na ustanovení § 2894 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů zvláště stanoví povinnost přímého poskytovatele služeb nahradit újmu způsobenou při poskytování služby v důsledku porušení povinnosti poskytovatele stanovené tímto zákonem.

K odst. 2: Za účelem zvýšení právní jistoty klienta, jemuž byla služba dle tohoto zákona poskytována nepřímým poskytovatelem služeb, se výslovně stanoví povinnost nepřímého poskytovatele nahradit klientovi způsobenou újmu a zároveň regresní nárok nepřímého poskytovatele vůči přímému poskytovateli, v důsledku jehož jednání při výkonu činnosti pro nepřímého poskytovatele újma klientovi vznikla.

K odst. 3: Liberačním důvodem, který zbavuje přímého poskytovatele služeb odpovědnosti za způsobenou újmu, je skutečnost, že vznik újmy byl mimo sféru jeho vlivu, a tak fakticky nemohl její vznik jakkoliv ovlivnit.

K hlavě II. – Kárná odpovědnost přímých poskytovatelů služeb

K § 38 - § 46

Ustanovení § 38 až 46 návrhu upravují kárnou odpovědnost přímých poskytovatelů služeb, podobně jako je tomu u jiných profesí, např. u advokátů. Návrh obsahuje jak definice vzniku odpovědnosti za kárné provinění a možné sankce, tak procesní postup příslušných orgánů Komory.

K § 38: Ust. Upravuje kárné provinění a sankce. Úprava je obdobná jako u advokátů. Kárným proviněním je závažné nebo opětovné porušení povinností stanovených přímému poskytovateli služeb tímto nebo zvláštním zákonem, etickým kodexem nebo jiným stavovským předpisem Komory. Za kárné

provinění lze uložit napomenutí, veřejné napomenutí, pokutu, vyloučení z výkonu funkce člena řídicího orgánu Komory na dobu nejdéle 3 let, dočasný zákaz přímého poskytování služeb uložený na dobu nejdéle tří let nebo vyškrtnutí ze seznamu nebo seznamů přímých poskytovatelů služeb.

Kárné opatření lze uložit samostatně nebo spolu s jiným kárným opatření. Nelze uložit společně napomenutí a veřejné napomenutí, dále nelze uložit napomenutí nebo veřejné napomenutí společně s pokutou. Při méně závažném porušení povinností lze od kárného opatření upustit, pokud samotné jeho projednání je možné považovat za postačující. Výnos z pokut dle odst. 3 písm. c) připadá Komoře.

K odst. 3 písm. c): Pokuta je navázána na minimální měsíční mzdu, což umožňuje flexibilitu v případě změn v úrovni mezd a platů. Je stanovena jako **dvacetinásobek** minimální měsíční mzdy, která je stanovena zvláštním předpisem; např. v roce 2023 činila minimální mzda 17 300 Kč/měs., maximální pokuta by tak mohla být 346 000 Kč. U advokátů je to stonásobek (tj. v roce 2023 max. výše 1 730 000 Kč). Důvodem nižší výše u psychologů a psychoterapeutů je obvykle nižší mzdové nebo platové ohodnocení psychologů a psychoterapeutů zejména v některých oblastech (např. sociální služby, zdravotnictví, školství); cílem je, aby toto opatření bylo účelné, avšak ne likvidační.

§ 38 odst. 3 e): Dočasný zákaz poskytování služeb je se zákazem výkonu funkcí v orgánech spojen vždy (viz § 20) se zákazem členství v orgánech Komory, stejně tak vyškrtnutí ze seznamu/seznamů, kdy přestává být členem Komory, tedy ani nadále nemůže vykonávat funkce.

K § 39 a § 40: Ustanovení upravuje základní procesní úpravu při rozhodování o kárném provinění a zahrnuje potřebné klíčové základy procesních postupů. Přiměřeně se vychází ze správního řádu. Pro vyloučení nejasností je jednoznačně upravena i otázka nákladů řízení.

K § 41: Ustanovení upravuje základní náležitosti kárného rozhodnutí, rovněž musí odpovídat příslušným ustanovením správního řádu a požadavkům kladeným na rozhodnutí vydané dle správního řádu.

K § 42: Ustanovení upravuje postup při podání odvolání a rozhodování o něm. Nestanoví-li toto ustanovení jinak, je třeba ve zbytku vycházet ze správního řádu, včetně příslušných lhůt, postupu odvolacího orgánu a rozsahu přezkumu.

K § 43: Ustanovení upravuje postup související s výkonem kárných opatření, včetně jednoznačného potvrzení o možnosti vymáhat peněžité sankce a náhradu nákladů řízení formou standardních postupů dle občanského soudního řádu a exekučního řádu.

K § 44: Ustanovení upravuje okamžik, od kdy se na přímého poskytovatele hledí, jako by se nedopustil kárného provinění, přičemž toto je upraveno v závislosti na závažnosti uložené sankce, a tedy v závislosti na závažnosti příslušného kárného provinění.

K § 45: Ustanovení upraven podmínky obnovy řízení. Nestanoví-li toto ustanovení jinak, je třeba ve zbytku vycházet ze správního řádu.

K § 46: Ustanovení zmocňuje ministerstvo... k vydání vyhlášky o kárném řádu, který stanoví podrobnosti kárného řízení. V případě absence úpravy v tomto zákoně či kárném řádě se vychází ze správního řádu.

K ČÁSTI PÁTÉ – KOMORA

S ohledem na skutečnost, že v současné době je poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb jak samostatně vykonávanou činností, tak figuruje jako nedílná součást mnoha jiných oblastí odborných činností zajišťujících poskytování služeb osobám (zdravotnictví, školství, sociální služby, zaměstnanost, armádní a policejní sbory, vězeňství), a není tedy možné podřadit dohled nad výkonem těchto činností pod působnost jediného ministerstva (jak vyplývá z dosavadních výsledků

projednávání), zákonem se zřizuje Česká psychologická a psychoterapeutická komora se sídlem v Praze (dále jen „Komora“), jako samosprávná stavovská organizace, která je jedinou funkční alternativou dohledu ze strany některého ministerstva. Jejím úkolem je zajišťovat jednotný standard kvality poskytovaných služeb, vykonávat dohled nad vstupem odborníků do obou profesí a stejně tak nad dalším výkonem činností dle tohoto zákona, včetně postihování porušování pravidel výkonu obou činností, vést seznamy poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb, provádět evidenci a správu náležitostí výkonu obou profesí a podporovat vědecká zkoumání v obou oblastech činnosti dle tohoto zákona, a tedy zasluhovat se o jejich rozvoj.

Podrobněji jsou účel a poslání Komory rozvedeny v následujících dvou odstavcích:

(1) Účelem komory je zejména

- a) sdružování přímých poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb a posilování jejich vzájemné spolupráce,
- b) přispívání ke zvyšování kvality a dostupnosti psychologických a psychoterapeutických služeb v České republice,
- c) ochrana oprávněných zájmů poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb a bezpečí a zájmů jejich klientů,
- d) ochrana veřejnosti před škodami, které mohou v oblasti praktické aplikace psychologie a psychoterapie způsobit nekvalifikovaní či nekompetentní jedinci nebo organizace.

(2) Za tímto účelem Komora zejména

- a) podporuje vzájemnou komunikaci, sdílení zkušeností a profesní rozvoj členů Komory,
- b) formuluje základní standardy poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb a vykonává dohled nad jejich dodržováním,
- c) poskytuje přímým a nepřímým poskytovatelům služeb metodickou podporu, zejména vydává stanoviska a doporučení k postupům při poskytování služeb dle tohoto zákona,
- e) připravuje, organizuje a provádí vzdělávací činnost v oblasti odborného praktického výcviku a teoretické přípravy pro poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb a v oblasti celoživotního vzdělávání psychologů a psychoterapeutů (dále jen „vzdělávací činnost“),
- f) uděluje osvědčení o splnění kvalifikačních a hodnotících standardů vzdělávání psychologů a psychoterapeutů vzdělavatelům a vzdělávacím programům v oblasti jí svěřené vzdělávací činnosti (dále jen „akreditace“),
- g) podporuje výzkum v oblasti psychologie a psychoterapie, šíření a publikování jejich výsledků a popularizaci těchto oborů,
- h) spolupracuje s odbornými společnostmi, institucemi a organizacemi v České republice i zahraničí, které se zabývají obory psychologie a psychoterapie a příbuznými obory nebo poznatky z těchto oborů při své činnosti využívají,
- i) zapojuje se do systémových a legislativních procesů týkajících se oborů psychologie a psychoterapie a mezioborové spolupráce.

K § 49 Úvodní ustanovení o Komoře

K § 49: Komora je samosprávnou stavovskou organizací všech osob oprávněných k poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb dle zákona. Jak i shora (v úvodu k této části zákona) uvedeno jejím úkolem je zajišťovat jednotný standard kvality poskytovaných služeb, vykonávat dohled nad vstupem odborníků do obou profesí a stejně tak nad dalším výkonem činností dle tohoto zákona, včetně postihování porušování pravidel výkonu obou činností, vést seznamy poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb, provádět evidenci a správu náležitostí výkonu obou

profesí a podporovat vědecká zkoumání v obou oblastech činnosti dle tohoto zákona, a tedy zasluhovat se o jejich rozvoj.

K odst. 2: Zápisem do seznamu vedeného Komorou se zapsaná fyzická osoba stává členem Komory, a tedy subjektem práv a povinností s členstvím v Komoře spojených.

K odst. 3: Organizační členění Komory na sekci pro psychoterapii a sekci pro psychologii (dále jen „Sekce“) je praktickým uspořádáním organizační struktury s ohledem na skutečnost, že Komora sdružuje profesionály dvou různých, byť v mnohém blízkých, oborů. Navržené uspořádání, jak vyplývá z dalších ustanovení o organizačním členění, umožňuje rozhodování o záležitostech každé profese těmi, kdo ji vykonávají, a jsou tedy nejkvalifikovanějšími pro takové rozhodování. Zároveň toto uspořádání žádným způsobem nebrání společnému rozhodování v záležitostech, které lze ve všech ohledech posuzovat a rozhodovat společně, a tím usnadnit a urychlit jejich vyřešení.

K odst. 4: Činnosti Komory v oblasti provádění zkoušek psychoterapeuta ve smyslu § 11 odst. 4 tohoto zákona, vedení seznamů přímých a nepřímých poskytovatelů služeb, vedení kárného řízení a akreditačního řízení Komora vykonává přenesenou působnost státní moci, a tedy veřejnou správu ve vyjmenovaných oblastech.

K odst. 5: Komora je právnickou osobou založenou zákonem. Možnost založit veřejně prospěšnou právnickou osobu zajišťuje do budoucna prostor, aby Komora mohla v jakékoliv situaci přispět k naplňování svých úkolů, byť by s takovým úkolem nebylo a ani nemohlo být při jejím založení počítáno (např. založení ústavu, nadace, nadačního fondu k plnění veřejně prospěšného účelu).

K § 50 - 63 Orgány komory

K § 50: Struktura orgánů komory je dvouúrovňová, v **odst. 1** jsou vyjmenovány společné (ústřední) orgány a **odst. 2** vyjmenovává orgány, které tvoří organizační strukturu obou Sekcí komory. **Odst. 3** definuje statutární orgán Komory a způsob jednání jeho členů za Komoru. **Odst. 4 a 5** tvoří základ pro vytvoření dalších (volitelných) orgánů, které mohou doplňovat strukturu vyjmenovaných ústředních orgánů (odst. 4), popř. organizační strukturu orgánů Sekcí (odst. 5).

K § 50 odst. 1: Struktura společných (ústředních) orgánů se navrhuje tak, že o základních samosprávných otázkách (zejména naplňování účelu a směřování činnosti Komory, výše členských příspěvků a jejich splatnosti a hospodaření s majetkem Komory) rozhoduje Sněm jako nejvyšší orgán Komory (odst. 1, písm. a). V návaznosti na rozhodnutí Sněmu pak řídí činnost Komory předsednictvo Komory jako výkonný orgán Komory (odst. 1, písm. b), v čele s předsedou Komory a dvěma místopředsedy Komory, kteří společně vykonávají funkci kolektivního statutárního orgánu Komory (odst. 1, písm. c). Strukturu orgánů dále tvoří kontrolní rada (odst. 1, písm. d) a etická komise (odst. 1, písm. e), které působí jako kontrolní orgány Komory. Jejich působnost se předpokládá rozdělená na kontrolní činnost v oblasti dodržování zákonných povinností psychologů a psychoterapeutů a podmínek určených stavovskými předpisy a v oblasti plnění úkolů orgánů Komory (kontrolní rada) a kontrolní činnost v oblasti dodržování etických pravidel profese při výkonu činnosti členy Komory (etická komise). Rozdělení jejich působnosti se navrhuje zejména z důvodu přílišné šíře záběru kontrolní činnosti, pokud by kontrolní činnost vykonával jeden orgán Komory, a z toho plynoucích komplikací při obsazování míst členů těchto orgánů. Strukturu dále doplňují orgány, jejichž hlavním úkolem je zajištění plnění úkolů Komory na úseku veřejnosprávním, a to kárná komise (odst. 1, písm. f) a odvolací kárná komise (odst. 1, písm. g) a akreditační komise (odst. 1, písm. h) a zkušební komise (odst. 1, písm. i).

K § 50 odst. 2: Struktura orgánů Sekcí Komory je vystavěna obdobně jako struktura orgánů Komory. Nejvyšším orgánem každé Sekce je sněm Sekce, jehož prostřednictvím se členové Sekce podílí na

rozhodování svých záležitostí odděleně pro každou z profesí. Výkonným orgánem Sekce je předsednictvo Sekce volené sněmem Sekce. Členy předsednictva Sekce jsou předseda Sekce, místopředseda Sekce, vedoucí odborných a pracovních skupin (pokud byly takové skupiny v rámci Sekce zřízeny Komorou) a případně další členové podle rozhodnutí sněmu Sekce. Předseda Sekce je z titulu své funkce místopředsedou Komory. Vedoucí odborných a pracovních skupin zřízených Komorou jsou z titulu své funkce členem předsednictva Komory. Takto jsou provázány ústřední orgány s orgány jednotlivých Sekcí, aby byla v maximální možné míře zajištěna operabilita a funkčnost systému orgánů Komory.

K § 51 a 52: Sněm je nejvyšším orgánem Komory, jehož prostřednictvím se všichni členové Komory podílejí na řízení svých záležitostí. Sněm je svoláván předsednictvem Komory v předem stanovené časové periodě nebo i na základě žádosti určeného podílu členů Komory. Právo účastnit se zasedání Sněmu má každý člen Komory. Sněm volí (a odvolává) předsedu Komory a členy kontrolní rady, etické komise, kárné komise a odvolací kárné komise, určuje počet členů orgánů Komory, schvaluje organizační řád Komory, volební a jednací řád Sněmu a sněmu Sekcí, rozhoduje o výši členských příspěvků a schvaluje některé další stavovské předpisy, pokud si jejich schválení vyhradí.

K § 63: Ve vztahu ke všem orgánům Komory platí, že podrobnosti o jejich organizaci a fungování stanoví Organizační řád Komory a volební a jednací řád, popř. další stavovské předpisy. Funkce v orgánech Komory jsou vykonávány jako čestné, tedy bez nároku na odměnu za výkon funkce. Pro zajištění operativnosti rozhodování kolektivních orgánů Komory se stanoví možnost rozhodovat mimo zasedání v písemné formě nebo s využitím technických prostředků jako v dnešní době již nepostradatelná forma rozhodování orgánů.

K § 64 - Práva a povinnosti členů Komory

Pro naplňování účelu a poslání Komory, zejména v oblasti ochrany bezpečí a zájmů klientů, ochrany oprávněných zájmů poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb a v oblasti sdružování přímých poskytovatelů psychologických a psychoterapeutických služeb a posilování jejich vzájemné spolupráce a s ohledem na potřeby sdružených členů Komory toto ustanovení uvádí výčet práv (odst. 1 a 2) a povinností (odst. 3) členů Komory. Tímto se doplňuje předchozí výčet práv a povinností členů Komory uvedený shora v rámci definice práv a povinností přímého poskytovatele služeb, popř. osob v přípravě na poskytování psychologických nebo psychoterapeutických služeb.

K odst. 1: Základními právy člena Komory jsou dle **písm. a)** aktivní podíl na činnostech Komory, zejména skrze účast na zasedání Sněmu Komory a Sněmu Sekce, jejímž je členem, a možnost předkládat návrhy a připomínky ke Sněmu projednávaným záležitostem, **písm. b)** pasivní volební právo, tedy právo volit členy orgánů Komory a podílet se na rozhodování Sněmů, **písm. c)** právo vyžádat si stanoviska a doporučení k postupům při poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb, když tato činnost s sebou vždy ponese určitou míru nejistoty v postupech tak, aby byly vždy v nejlepším zájmu klienta a zároveň v souladu s ustanoveními zvláštních zákonů, zejména v oblasti ochrany osobních údajů, zákonné povinnosti mlčenlivosti apod., kde i mezi právními předpisy dochází k uložení vzájemně si odporujících povinností, které ve výsledku nezbyvá než převažovat z hlediska jimi chráněných zájmů a dle **písm. d)** samozřejmě právo mít informace o současných i plánovaných činnostech Komory, jakož i zprávy o výsledcích činností, které již proběhly.

K odst. 2: Aktivní volební právo pak doplňuje základní výčet členských práv. Toto právo pak náleží těm členům Komory, kteří splnili podmínky pro zápis do seznamu psychologů a/nebo do seznamu psychoterapeutů vedených Komorou, se záměrem přiznat toto právo členům Komory, kteří jsou plně kvalifikovanými odborníky, a tedy nejpovolanejšími, aby se na rozhodování záležitostí své profese podíleli i aktivním podílem na činnosti orgánů Komory.

K odst. 3: Základní členské povinnosti člena Komory, směřují k zajištění plnění úkolů Komory jako instituce dohlížející na kvalitu výkonu profese, kterou člen vykonává a instituce hájící a prosazující zájmy profesního stavu a spravující všechny záležitosti s výkonem profese související.

K ČÁSTI ŠESTÉ – VZDĚLÁVACÍ ČINNOST A AKREDITACE

K § 66 a § 67

Komora provádí činnosti v oblasti vzdělávání:

- v oblasti vzdělávání připravuje, organizuje a provádí vzdělávací činnost pro poskytovatele psychologických a psychoterapeutických služeb. Podílí se tak na udržování jejich vysokého kvalifikačního standardu;
- ve spolupráci s ministerstvem (vydává se vyhláškou) stanovuje podmínky získávání způsobilosti k poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb. To se týká např. podmínek vykonávání praxe u psychologa v přípravě a psychoterapeuta v přípravě, stanovení podmínek k vykonání odborné zkoušky;
- stanovuje obecné a specifické kvalifikační a hodnotící standardy vzdělávání psychologů a psychoterapeutů.

Komora uděluje akreditace v oblasti vzdělávání:

- uděluje akreditace poskytovatelů vzdělávacích aktivit a vzdělávacích programů pro vzdělávání v oborech psychologie a psychoterapie, vyjma akreditací, které jsou jiným zákonem věřeny do působnosti jiného akreditačního orgánu – např. MŠMT, MPSV; a to vč. akreditací psychoterapeutických výcviků (tím by neměl být dotčen stávající systém schvalování výcviků pro rezort zdravotnictví).

Komora uděluje akreditace standardizovaných psychodiagnostických metod. Není záměrem, aby každá taková metoda musela být akreditována. Bude záležet na vydavatelích, zda chtějí svou metodu akreditovat. Zároveň je záměrem, aby Komora mohla akreditační řízení realizovat i bez žádosti vydavatele, na vlastní náklady. Cílem je, aby existoval seznam akreditovaných metod, u nichž je vyšší míra garance pro klienty, ale i psychology, že jde o metody kvalitní a využitelné v psychologické diagnostice. Cílem přispět takto ke kvalitnější psychodiagnostice a lepší orientaci v kvalitě psychodiagnostických nástrojů. Posuzovaná kvality psychodiagnostických nástrojů je samo o sobě náročná disciplína a mělo by být jednou z činností Komory.

K ČÁSTI SEDMÉ – PŘESTUPKY

K § 68

Jedním z cílů zákona je zajistit, aby klientům poskytovali psychologické a psychoterapeutické služby pouze přímí poskytovatelé dle tohoto zákona a aby klienti v případě čerpání jiných služeb u jiných subjektů si byli vědomi toho, že nejde o psychologickou či psychoterapeutickou službu. Kromě poskytování těchto služeb jde i o další činnosti, které představují přestupek (umožnit, zprostředkovat), přičemž je třeba rozlišit, pokud se tak stane jednou (písm. a)) nebo opakovaně (písm. e)). Významný je i přestupek týkající se zneužití označení podléhající ochraně zákona a přestupek týkající se ochrany standardizovaných psychodiagnostických metod. Další skupinu přestupků představují přestupky nepřímých poskytovatelů, kteří porušují vybrané povinnosti stanovené tímto zákonem.

K ČÁSTI OSMÉ – PŮSOBNOST MINISTERSTVA

K § 69 - 73

Ministerstvo (dále jen „Ministerstvo“) plní úlohu orgánu, kterému náleží určitý podíl na činnostech Komory za účelem zajištění možnosti ovlivnit výstupy činnosti Komory, pokud by jejich obsah není nebo by nemusel být v souladu s platnou legislativou.

K § 69: Základní působnost Ministerstva spočívá v pravomoci dohledu nad obsahem stavovských předpisů vydávaných Komorou. Soulad stavovských předpisů s platnou legislativou, a do určité míry i do budoucna chystanou legislativou je klíčovým momentem, který by měl a samozřejmě má ovlivnit jejich aplikaci.

K § 70 - 72: Ministerstvo vydává vyhláškou předpisy upravující činnosti Komory vykonávané v přenesené působnosti, tedy činnosti, které jsou ze strany Komory výkonem veřejné správy na úseku spravovaných psychologických a psychoterapeutických služeb.

K § 73: Ustanovení respektuje předepsaný postup oznámení profesního označení užívaného členy Komory při poskytování psychologických a psychoterapeutických služeb.

K ČÁSTI DEVÁTÉ – ZMĚNY PŘEDPISŮ

Čl. I. – Čl. III

K čl. I: Přijetí tohoto zákona předpokládá, že poskytování psychologických a psychoterapeutických činností, nebude nadále živností dle živnostenského zákona, podobně jako je tomu např. u advokátů nebo jiných profesí, které mají svou Komoru a profesní samosprávu.

K čl. II: (srov. s komentářem k § 34 odst. 7) Za účelem vyšší ochrany klientů a zachování důvěrnosti vztahu mezi klientem a psychologem/psychoterapeutem, se nově stanovuje výjimka pro přímé poskytovatele služeb dle tohoto zákona z oznamovací povinnosti dle trestního zákoníku. Tato výjimka neplatí, pokud jsou tyto služby poskytovány psychologem bezpečnostního sboru v souvislosti s plněním úkolů bezpečnostního sboru. V opačném případě by mohlo totiž dojít k maření úkolů bezpečnostního sboru, včetně maření trestní řízení.

K čl. III: Změny vyhlášky č. 505/2020 Sb.

Zde se počítá se zapojením Komory v oblasti získávání/prokazování odborné způsobilosti znalců v psychologických oborech.

K ČÁSTI DESÁTÉ – USTANOVENÍ SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ

K hlavě I. Společná ustanovení

K § 74 Bezúhonnost

K odst. 1: Přímým poskytovatelem služeb dle tohoto zákona může být pouze fyzická osoba, která je bezúhonná (vizte § 7 odst. 1 písm. d), § 8 odst. 1 písm. d), § 11 odst. 1 písm. e), § 12 odst. 1 písm. d)) a která splňuje další podmínky stanovené tímto zákonem. Bezúhonnost musí doložit také nepřímý poskytovatel, jde-li o fyzickou osobu, nebo členové statutárního orgánu nepřímého poskytovatele, který je právnickou osobou (vizte § 23 odst. 1 písm. c)). V odst. 1 se vymezuje, kdo se nepovažuje za bezúhonného dle tohoto zákona. Dle **odst. 3** Při posouzení bezúhonnosti se přihlíží k zahlázení odsouzení nebo rozhodnutí prezidenta republiky, v jejichž důsledku se hledí na fyzickou osobu, jako by odsouzena nebyla.

K odst. 2: Zákon vymezuje také bezúhonnost právnických osob. Bezúhonná musí být právnická osoba, která má zapsána na seznam nepřímých poskytovatelů (§ 23 odst. 1 písm. e)), přičemž bezúhonní dle odst. 1 musí být i všichni členové statutárního orgánu této právnické osoby. Dle **odst. 4** se při posouzení bezúhonnosti přihlíží k zániku účinku podle zvláštního předpisu.

K hlavě II. Přechodná ustanovení

K § 75K urychlení procesu vzniku povinného členství v Komoře pro psychoterapeuty a psychology splňující v době účinnosti zákona všechna nezbytná kritéria pro zápis do Komory a pro překlenutí období od účinnosti zákona do uplynutí doby nezbytné pro splnění podmínky dle § 7 odst. 1 písm. c) psychologem se stanoví zvláštní podmínky pro zápis do seznamu vedeného Komorou.

K § 76

K odst. 1: Ustavují se prozatímní orgány Komory zajišťující její chod do svolání prvního zasedání Sněmu Komory.

K odst. 2: Stanoví se podmínky a lhůta pro svolání prvního zasedání Sněmu Komory, kterým se ustaví první řádné orgány Komory v souladu s ustanovením tohoto zákona.

K hlavě III. Závěrečná ustanovení

K § 77 Zánik živnostenských oprávnění

K doplnění

K ČÁSTI JEDEENÁCTÉ – ÚČINNOST

K § 78